

7. Frumvarp

til laga um tekjuskatt og eignaskatt.

(Lagt fyrir Alþingi 1921).

I.

Um tekjuskatt.

1. gr.

Hver maður heimilisfastur hjer á landi er skyldur, með þeim takmörkunum, sem settar eru í lögum þessum, að greiða skatt í ríkissjóð af tekjum sínum.

Nú dvelur maður erlendis um stundarsakir, en bregður eigi heimilisfangi sínu hjer á landi, og skal hann þá gjalda skatt, eins og hann dveldi að staðaldri í landinu.

2. gr.

Nú er maður eigi heimilisfastur hjer á landi, en á hjer eignir og hefir tekjur af þeim eða af atvinnu eða sýslan, sem hjer eða hjeðan er rekin, svo sem sjómenn á íslenskum skipum, sem eigi greiða skatt annarsstaðar, og skal hann þá gjalda skatt af tekjum þessum og tilnefna fyrir hlutaðeigandi skattheimtumanni hver greiði skattgjald hans, enda sje sá maður búsettur á skattsvæði skattheimtumanns.

Sömuleiðis skal sá, er eigi hefir aðsetur hjer á landi, en hefir laun, biðlaun eða styrk úr ríkissjóði, eða tekjur frá alþjóðlegri stofnun innlendri, eða arð af hlutafje í innlendu hlutafjelagi eða öðrum fyrirtækjum, gjalda skatt af þessum tekjum og skal tekjuskattinum haldið eftir við greiðslu fjárins.

3. gr.

Tekjuskatt greiða ennfremur:

- a) Hlutafjelög, samlagshlutafjelög og önnur fjelög með takmarkaðri ábyrgð, nema tekjuafgangi sje einungis varið til almennra þarfa.

- b) Gagnkvæm ábyrgðarfjelög, kaupfjelög, smjörbú, sláturfjelög og önnur samvinnufjelög.
- c) Önnur fjelög, sjóðir og stofnanir, sem ekki eru sjerstaklega undanþegin skattgjaldi sbr. 4. gr., svo og dánarhú og þrotabú.

Ef ekki eru fleiri en 5 fjelagar í verslunarfjelagi eða öðru atvinnufjelagi með persónulegri ábyrgð, er skattur ekki lagður á fjelagið sjálft, heldur hvern einstakan fjelaga, ef ósk kemur fram um það frá fjelaginu um leið og tekjur eru taldar fram, enda fylgi beiðninni þær skýrslur, sem með þarf til þess að ákveða skatt hvers einstaks fjelaga.

Slik fjelög og stofnanir, sem um ræðir í þessari grein og ekki eiga heimili hjer á landi, en eiga hjer eignir og hafa tekjur af þeim, eða af starfsemi, sem hjer eða hjeðan er rekin, skulu greiða skatt í rikissjóð af tekjum þessum.

4. gr.

Undanþegin öllum tekjuskatti eru konungur og borðfje hans og ættmanna hans, rikissjóður og aðrir þeir sjóðir, er standa undir umsjón landsstjórnarinnar, sveitarfjelög og bæjarfjelög, kirkjusjóðir, sparissjóðir, sem engan arð greiða stofnendum sínum eða ábyrgðarmönnum, og ennfremur sjóðir, fjelög og stofnanir, er ekki reka atvinnu eða skattfrelsi er veitt með sjerstökuum lögum.

Ef ágreiningur verður um skattskyldu sjóðs, fjelags eða stofnunar, leggur stjórnarráðið úrskurð á málið, en heimilt er þó hlutaðeigendum að leggja málið undir úrskurð dómstólanna.

5. gr.

Erlendir þjóðhöfðingjar, sendiherrar annara rikja og starfsmenn erlendra sendisveita eru undanþegnir tekjuskatti, nema að því leyti sem þeir njóta tekna úr rikissjóði, eða frá alþjóðlegri stofnun innlendri, eiga hjer fasteignir eða hafa tekjur af þeim, reka atvinnu eða eiga hlut í einhverju atvinnufyrirtæki hjer á landi. Sama er um konsúla annara rikja, sem ekki eru íslenskir þegnar, svo og um aðra útlenda menn, er dvelja hjer samtals skemur en helming skattársins.

6. gr.

Skattgjald þeirra, sem um ræðir í 1. og 2. gr. reiknast þannig: Ef hinn skattskyldi hluti tekna þeirra er undir 1000 kr. greiðist af honum 1%.

Frá	1000 kr.	—	2000	greiðist	10 kr. af	1000 kr. og	2% af	afgang.
—	2000	—	—	3000	—	30	—	—
—	3000	—	—	4000	—	60	—	—
—	4000	—	—	5000	—	100	—	—
—	5000	—	—	6000	—	150	—	—
—	6000	—	—	8000	—	210	—	—
—	8000	—	—	10000	—	350	—	—
—	10000	—	—	15000	—	510	—	—
—	15000	—	—	20000	—	960	—	—
—	20000	—	—	30000	—	1460	—	—

Frá 30000 kr. —	40000	greiðist	2560 kr. —	30000 kr. og 12 ^o / _o af afgang.
— 40000 — —	50000	—	3760 — —	40000 — — 13 — —
— 50000 — —	75000	—	5060 — —	50000 — — 14 — —
— 75000 — —	100000	—	8560 — —	75000 — — 15 — —
— 100000 — —	150000	—	12310 — —	100000 — — 16 — —
— 150000 — —	200000	—	20310 — —	150000 — — 17 — —
— 200000 — —	300000	—	28810 — —	200000 — — 18 — —
— 300000 — —	400000	—	46810 — —	300000 — — 19 — —
— 400000 — —	500000	—	65810 — —	400000 — — 20 — —
— 500000 — —	600000	—	85810 — —	500000 — — 21 — —
— 600000 — —	700000	—	106810 — —	600000 — — 22 — —
— 700000 — —	800000	—	128810 — —	700000 — — 23 — —
— 800000 — —	900000	—	151810 — —	800000 — — 24 — —
— 900000 — og þar yfir	—	—	175810 — —	900000 — — 25 — —

7. gr.

Skattgjald innlendra fjelaga og stofnana, er um ræðir í 3. gr. reiknast þannig:

Þegar skattskyldar tekjur í hlutfalli við innborgað hlutfje, stofnfje eða tryggingarfje nema undir 2°/_o, greiðist 5°/_o af þeim.

2— 5 ^o / _o ,	greiðist	5 ^o / _o af fyrstu	2 ^o / _o og 10 ^o / _o af afg.
5— 10 ^o / _o ,	—	8 ^o / _o — —	5 ^o / _o — 15 ^o / _o — —
10— 20 ^o / _o ,	—	11 ¹ / ₂ ^o / _o — —	10 ^o / _o — 20 ^o / _o — —
20— 50 ^o / _o ,	—	15 ³ / ₄ ^o / _o — —	20 ^o / _o — 25 ^o / _o — —
50 ^o / _o og þar yfir,	—	21 ⁸ / ₁₀ ^o / _o — —	50 ^o / _o — 30 ^o / _o — —

Skattgjald innlendra fjelaga og stofnana án innborgaðs hlutfjár eða stofnfjár, svo og skattgjald útlendra fjelaga reiknast eftir reglunum í 6. gr., þó aldrei lægra en 5°/_o af hinum skattskyldu tekjum.

8. gr.

Skattskyldar tekjur teljast, með þeim undantekningum og takmörkunum er síðar greinir, allskonar arður, laun eða gróði, er gjaldanda hlotnast af eign eða atvinnu eða einstökum verknaði eða atvikum, ef þetta verður metið til peningaverðs, svo sem:

- Tekjur af landbúnaði, sjávarútvegi, siglingum, verslun, verksmiðjuíðnaði, handiðn, námurekstri og sjerhverjum öðrum atvinnuvegi; ennfremur allar tekjur, sem telja má endurgjald fyrir starfsemi í þágu vísinda, lista og bókmenta eða fyrir hverskonar vinnu, greiða eða aðstoð. Til slíkra tekna telst fæði, húsnæði og önnur hlunnindi, sem látið er í tje í kaupgjaldsskyni.
- Tekjur af embættum eða sýslunum, svo sem föst laun, aukatekjur, embættisbústaður og önnur hlunnindi, landauragjald, jarðarafnot, endurgjald fyrir skrifstofukostnað (sbr. 11. gr. b.). Ennfremur eftirlaun, biðlaun, lifeyrir, gjafir og allskonar styrktarfje.
- Landskuld af leigujörðum og arður af allskonar itökum og hlunnindum, leiga eftir hús, lóðir og skip, svo og áætlað afgjald af fasteignum og skipum, er eigandi notar sjálfur. Ennfremur leigur eftir innstæðukúgildi á jörð-

- um, sem eru í leiguabúð og arður af byggingarpeningi og öðru lausafje, sem á leigu er selt.
- d. Vextir eða arður af skuldabryfum, hlutabryfum og öðrum innlendum eða útlendum verðbryfum svo og vextir af útistandandi skuldum og öðrum fjárkröfum, þótt bryf sje eigi fyrir, af sparisjóðsinnlögum og sjerhverri annari arðberandi innstæðu.
  - e. Ágóði við sölu á fasteign eða lausafje, enda þótt salan falli ekki undir atvinnurekstur skattgreiðanda, ef ætla má að hann hafi keypt eignina eða öðlast hana á annan hátt í því skyni að selja hana aftur með ágóða, eða hún hefir verið í eigu hans skemur en 5 ár, ef um fasteign er að ræða, en annars skemur en 3 ár. Þó má draga frá þessum ágóða skaða, sem orðið kynni að hafa á samskonar sölu á árinu.
  - f. Vinningur í veðmáli, happadrætti, eða því um líku.

9. gr.

Til skattskyldra tekna fjelaga þeirra og stofnana, sem um ræðir í 3. gr., telst eigi aðeins það, sem greitt er hluthöfum eða fjelögum sem vextir eða arður af innborguðu fje, heldur einnig afborganir af skuldum á árinu, óvenjulegar fyrningar og yfirfærslur á tekjuafgangi í varasjóð, tryggingarsjóð og aðra slíka sjóði, þar með þó ekki taldar þær fjárhæðir, sem ábyrgðarfjelög leggja frá til tryggingar skuldbindingum við þá, sem tryggðir eru hjá þeim.

Kaupfjelög, pöntunarfjelög og önnur slík fjelög, sem aðeins selja vörur til fjelagsmanna sinna, mega og draga frá það, sem úthlutað er fjelagsmönnum í árslok í hlutfalli við vörukaup þeirra hjá fjelaginu, og telst það eigi skattskyldar tekjur hjá fjelaginu. Á sama hátt mega fjelög, sem aðeins vinna úr og selja afurðir fjelagsmanna sinna, draga frá það sem þau úthluta fjelagsmönnum sínum í hlutfalli við framlög þeirra af afurðum, en það telst til skatts hjá hinum einstöku fjelagsmönnum sem afrekstur af atvinnu þeirra. Að öðru leyti sæta þau sömu reglum sem önnur fjelög.

Ef kaupfjelag selur einnig öðrum vörur heldur en fjelagsmönnum sínum er allur arðurinn af slíkri sölu talinn skattskyldar tekjur hjá fjelaginu. Ef fjelagið getur ekki gert skýra grein fyrir viðskiftunum við utanfjelagsmenn, skal telja allan hagnaðinn af starfsemi fjelagsins skattskyldar tekjur.

Nánari ákvæði má setja með reglugjörð.

10. gr.

Til tekna telst ekki:

- a. Sá eignaauki sem stafar af því, að fjármunir skattgreiðanda hækka í verði — hinsvegar kemur heldur ekki til frádráttar tekjum, þótt slíkir fjármunir lækki í verði —, ekki heldur tekjur, sem stafa af sölu á eignum skattgreiðanda (að meðtöldum verðbryfum), nema slík sala falli undir atvinnurekstur hlutaðeigandi skattgreiðanda t. d. fasteignaverslun, eða hún falli undir ákvæðin í 8. gr. e; þegar svo stendur á, telst verslunarhagnaðurinn af sölnni til tekna og eins má draga frá honum þann skaða, sem orðið kynni að hafa á samskonar sölu á árinu.
- b. Eignaauki, sem stafar af arftöku, fyrirframgreiðslu upp í arf, fallinn eða ófallinn, af stofnun hjúskapar, útborgun lífsábyrgðar, brunabóta og þess háttar.

- c. Tekjur, sem stafa af eyðslu höfuðstóls eða lántöku.
- d. Dagpeningar og endurgreiðsla ferðakostnaðar, sem skattgreiðandi fær, er hann verður að vera um stundarsakir fjarverandi frá heimili sínu vegna starfa í almenningsþarfir.

11. gr.

Þegar finna skal skattskyldar tekjur, ber að draga frá:

- a. Rekstrarkostnað, þ. e. þau gjöld, sem á árinu ganga til að afla teknanna, tryggja þær og halda þeim við, þar á meðal vextir af skuldum, er stafa beinlínis af atvinnu eða öflun tekna svo og venjulega fyrningu, eða það, sem varið er til tryggingar og nauðsynlegs viðhalds á arðberandi eignum gjaldanda. Nánari ákvæði um, hvernig reikna skuli fyrningu eða viðhald til frádráttar skulu sett í reglugerð, sem stjórnarráðið semur.

Með rekstrarkostnaði telst ekki það, sem gjaldandi hefir varið sjer og skylduliði sínu til framfæris og notkunar, eigi heldur kaup handa honum sjálfum, nje neinum af skylduliði hans, nema sá telji tekjur sínar fram sjer í lagi. Eigi má gjaldandi heldur telja með rekstrarkostnaði vexti af fje, sem hann hefir sjálfur lagt í atvinnurekstur sinn, nje fjelag eða stofnun vexti af hlutafje, stofnfje eða tryggingarfje.

- b. Frá embættistekjum ber að draga þann kostnað, skrifstofukostnað o. s. frv. sem embættisreksturinn hefir haft í för með sjer, svo og lögmæltar kvaðir, er á embættinu hvila.
- c. Iðgjöld af lifeyri, sem skattgreiðandi er skyldur lögum samkvæmt að tryggja sjer eða konu sinni eftir sinn dag, svo og iðgjöld af hverri annari lögboðinni persónutryggingu. Ennfremur má draga frá tekjum þeirra manna, sem eigi eru að lögum skyldir til að tryggja sjer eða konu sinni lifeyri, iðgjöld af slikum lifeyri, sem greidd hafa verið, þó ekki hærra iðgjald nje af hærri lifeyrisupphæð en embættismanni með sömu tekjum ber að kaupa. Aftur á móti verða iðgjöld af lifsábyrgðum ekki dregin frá tekjunum nema þau sjeu lögboðin eða komi í staðinn fyrir iðgjöld af skyldulifeyri.
- d. Vexti af skuldum gjaldanda öðrum en þeim, sem um ræðir í stafl. a.

Þegar skattur er lagður á tekjur, sem renna til einstaklinga, fjelaga eða stofnana, sem ekki eiga heimili hjer á landi (sbr. 2. gr. og síðari málsgr. 3. gr.) má að eins draga frá tekjunum þau útgjöld, sem beinlínis við koma þessum tekjum.

Tekjur þær, sem koma til greina við ákvörðun skattsins, eru skattskyldar án tillits til þess, hvernig þeim er varið, hvort heldur gjaldandi hefir þær sjer og skylduliði sínu til framfæris, nytsemdar eða munaðar, til hjúahalds, til þess að færa út bú sitt eða atvinnuveg, til umbóta á eignum sínum eða til þess að afla sjer fjár, til gjafa eða hvers annars sem er.

12. gr.

Tekjur hjóna, er samvistum eru, skulu saman taldar til skattgjalds, enda þótt sjereign sje eða sjeratvinna, enda ábyrgist bóndi skattgreiðslu. Rjett er bónda eða erfingjum hans að krefjast endurgjalds af konu eða erfingjum hennar á þeim hluta skattsins, er að rjettum tölum kemur á sjereign hennar eða sjeratvinnu.

Tekjur barna, sem eru í foreldra húsum (þar með talin stjúpbörn, kjörbörn og fósturbörn) skulu taldar sjerstaklega til skattgjalds ef þau eru fjárráða. Annars teljast tekjur þeirra með tekjum heimilisföður.

Með tekjum barna, sem eru í foreldrahúsum og eru sjálf skattgreiðendur, telst eigi það framfæri, sem þau fá að nokkru eða öllu leyti hjá heimilisföður, nema það sje endurgjald fyrir vinnu við atvinnurekstur hans.

13. gr.

Frá hreinum tekjum heimilisfastra manna hjer á landi, eins og þær eru ákveðnar samkvæmt 11. gr., skal draga 500 kr., sem eru skattfrjálsar, og auk þess framfærslueyri fyrir börn (þar með talin stjúpbörn, kjörbörn og fósturbörn, sem ekki er greitt með fast meðlag), 200 kr. fyrir hvert, ef þau eru eigi fullra 14 ára í byrjun þess almanaksárs, sem skatturinn er lagður á, og hafa eigi sjálf efni á að kosta framfæri sitt. Sama er um aðra skylduómaga.

Frá tekjum þeirra, sem eru í foreldrahúsum, á framfæri eða við nám og enga atvinnu hafa, skal draga það, sem útheimtist til framfæris þeim og menningar.

Frá hreinum tekjum innlendra fjelaga og stofnana, eins og þær eru ákveðnar samkvæmt 11. gr., skal draga 4% af innborguðu hlutafje eða innborguðu stofnfje, innborguðum hlutum af tryggingarsjóði o. s. frv.

Að loknum frádrætti samkvæmt þessari grein skal sleppa því sem afgangur verður, þegar tekjuhæðinni er deilt með 50. Af þeirri tekjuhæð, sem þá er eftir, greiðist skatturinn, og við hana miðast skattgjaldið samkvæmt 6. og 7. gr.

Ef tekjurnar eftir allan lögákveðinn frádrátt nema ekki fullum 100 kr. greiðist enginn skattur af þeim.

14. gr.

Skattinn ber að miða við tekjurnar næsta almanaksár á undan niðurlögnuninni, nema annað sje venjulegt rekstrarár í atvinnugrein hlutaðeiganda eða hann sýni, þegar hann telur fram tekjur sínar, að hann noti annað reikningsár en almanaksárið. Þegar svo er ástatt getur skattanefndin látið það rekstrar- eða reikningsár, sem um er að ræða, koma í staðinn fyrir almanaksárið.

II.

Um eignarskatt.

15. gr.

Af skuldlausri eign skal árlega greiða skatt í rikissjóð svo sem hjer segir:

Af fyrstu 5000 kr. greiðist enginn skattur.

Af 5000—	15000 kr.	greiðist	1 ⁰ / ₁₀₀	(af þús.)	af því sem er umfram 5000 kr.
— 15000—	20000	—	—	10 kr.	af 15000 kr. og 1.2 ⁰ / ₁₀₀ af afganginum.
— 20000—	30000	—	—	16	— - 20000 — — 1.5 — - —
— 30000—	50000	—	—	31	— - 30000 — — 2 — - —
— 50000—	100000	—	—	71	— - 50000 — — 3 — - —

100000— 200000 kr. greiðist	221 kr. af	100000 kr. og 4 ⁰ / ₁₀₀ af afganginum.
200000— 500000 — —	621 — -	200000 — — 5— - —
500000—1000000 — —	2121 — -	500000 — — 6— - —
1000000— og þar yfir —	5121 — -	1000000 — — 7— - —

Nemi skatturinn samkvæmt þessu ekki 1 kr. skal honum slept.

16. gr.

Eignarskatt greiða allir hinir sömu sem skattskyldir eru til tekjuskatts, ef þeir eiga eign eða eignarrjettindi, sem skatt ber að greiða af samkvæmt lögum þessum. Innlend hlutafjelög og önnur fjelög hafa leyfi til að draga hlutfje sitt eða stofnfje frá eignaupphæðinni áður en skattur er á lagður. Menn, sem eigi eru heimilisfastir hjer á landi, og útlend fjelög greiða aðeins eignarskatt af eignum sínum hjer á landi, og reiknast skatturinn samkvæmt reglunum í 15. gr., þó aldrei lægri en 2⁰/₁₀₀ af hinum skattskyldu eignum.

17. gr.

Undanþegnir öllum eignarskatti eru hinir sömu, sem samkvæmt 4. gr. eru undanþegnir tekjuskatti. Þeir sem samkvæmt 5. gr. eru undanþegnir tekjuskatti, eru einnig undanþegnir eignarskatti í samræmi við reglur þær, sem settar eru í þeirri grein.

18. gr.

Skattskyldar eignir teljast, með þeim undantekningum og takmörkunum, sem gerðar eru í 15. og 16. gr., allar fasteignir og alt lausafje skattgreiðanda, að frádregnum skuldum, svo sem jarðir, húseignir, skip, skepnur, verkfæri, vjelar, vörubirgðir, peningar og verðbrjef, útistandandi skuldir og aðrar fjárkröfur og verðmæt eignarrjettindi, ennfremur húsgögn og aðrir innanstokksmunir, fatnaður, skartgripir, bóka- og listasöfn. Þegar skattur greiðist samkvæmt síðari málsg. 16. gr. má þó aðeins draga frá þær skuldir, sem hvíla á þeim eignum, sem skattur er greiddur af. Eignirnar eru jafnt skattskyldar hvort sem þær gefa af sjer nokkrar tekjur eða engar.

19. gr.

Með skattskyldum eignum er eigi talið :

- Skilyrðisbundin fjárrjettindi, svo sem rjettur til lífsábyrgðarfjár, sem ekki er enn fallið til útborgunar.
- Rjettur til eftirlauna, lifeyris eða annarar áframhaldandi greiðslu, sem bundin er við einstaka menn, svo og leigulaus bústaður og önnur afnotarjettindi.

20. gr.

Við mat á eignum til eignarskatts skal farið eftir þessum reglum :

- Virðing á fasteign skal fara eftir gildandi fasteignamati.
- Verðlag á skipum og öðru lausafje skal miða við áætlað söluverð. Við ákvörðun þess skal meðal annars hafa hliðsjón af því, hve hátt eignirnar eru vátrygðar.
- Hlutabryef, skuldabryef og önnur slik verðbrjef skal meta eftir nafnverði, nema þau hafi annað gangverð eða áætlað söluverð.

- d. Útistandandi skuldir skulu taldar með nafnverði, hvort sem vextir eiga að greiðast af þeim eða ekki. Óvissar skuldir má færa niður eftir áætlun og ófáanlegar skuldir skulu ekki taldar með.
- e. Rjettindi til stöðugra tekna skulu metin eftir því endurgjaldi, sem hæfilegt væri fyrir þau þegar skatturinn er lagður á.
- Nánari reglur um virðingu getur stjórnarráðið sett.

21. gr.

Heimilisfaðir greiðir skatt af eignum konu og barna, þegar tekjur þeirra teljast með tekjum hans til tekjuskatts.

22. gr.

Eignarskattur skal að jafnaði ákveðinn eftir eign gjaldanda í lok almanaksárs. Þó mega þeir, sem nota annað reikningsár en almanaksárið, telja fram eignir sínar í lok þess reikningsárs, sem er næst á undan niðurrjöfnuninni.

Upphæð sú, sem skattur er talinn af, skal ávalt deilanleg með 100. Þvi, sem fram yfir er, skal slept.

III.

Um skattanefndir o. fl.

23. gr.

Um ákvörðun tekjuskatts og eignarskatts í Reykjavík skal skipa fyrir með konunglegri tilskipun eftir að um það hefir verið samið við bæjarstjórn Reykjavíkur. Með þeirri tilskipun má breyta skipun niðurrjöfnunarnefndar bæjarins, bæði tölu nefndarmanna og kosningu og veita landsstjórninni heimild til að skipa mann eða menn til að framkvæma starf niðurrjöfnunarnefndar og skattanefndar.

24. gr.

Utan Reykjavíkur er tekjuskattur og eignarskattur til ríkisins ákveðinn af skattanefndum, sem skipaðar eru til þess, ein í hverjum hreppi og kaupstað. Í skattanefnd sitja 3 menn, í kaupstöðum bæjarstjóri, einn maður tilnefndur af bæjarfógeta og einn maður kosinn af bæjarstjórn, en í hreppum hreppstjóri og ásamt honum einn maður tilnefndur af sýslumanni og annar kosinn af hreppsnefndinni. Í kaupstöðum þar sem ekki er sjerstakur bæjarstjóri annar en bæjarfógeti, tilnefnir bæjarfógeti tvo menn í skattanefnd. Auk þess skal kjósa tvo varamenn, er taka sæti í nefndinni í forföllum nefndarmanna. Annan varamanninn tilnefnir bæjarfógeti eða sýslumaður, en hinn bæjarstjórn eða hreppsnefnd.

Formaður skattanefndar í kaupstöðum er bæjarstjóri, eða þar sem hann er eigi, sá nefndarmaður, sem bæjarfógeti nefnir til, en annarsstaðar er hreppstjóri formaður. Í forföllum formanns kys skattanefndin sjálf formann um stundarsakir.

25. gr.

Í hverju lögsagnarumdæmi skal skipa yfirskattanevnd. Þar sem bæjarfógetaembætti er sameinað sýslumannsembætti skal vera ein yfirskattanevnd bæði fyrir kaupstaðinn og sýsluna. Í nefndinni eiga sæti lögreglustjóri, sem er formaður, og 2 menn, sem fjármálaráðherra skipar. Hann skipar og tvo varanefndarmenn, sem taka sæti í nefndinni í forföllum nefndarmanna eftir því sem formaður ákveður.

26. gr.

Sami maður má eigi sitja í skattanevnd og yfirskattanevnd. Skattanevndarmenn og yfirskattanevndarmenn, aðrir en formenn, skulu skipaðir til 6 ára, þannig að annar nefndarmanna fer frá 3. hvert ár, í fyrsta skifti eftir hlutkesti. Ef nefndarmaður deyr eða fer frá af öðrum ástæðum, áður en starfstími hans er liðinn, skal skipa mann í stað hans til þess tíma, er hann átti eftir að sitja. Formenn skattanevnda í kaupstöðum, sem koma í stað bæjarskjóra, skulu ætíð skipaðir til 6 ára.

Nefndarmann, sem gengur úr, má skipa aftur svo oft sem vill. Þó er enginn, sem setið hefir 6 ár í nefnd, skyldur til að taka við skipun af nýju uns 6 ár eru liðin frá því að hann gekk úr nefndinni. Sextugur maður að aldri er ekki heldur skyldur að taka við starfinu, en annars getur enginn skorast undan því, sem náð hefir lögaldri og er eigi öðrum háður sem hjú.

27. gr.

Skattanevndarmenn og yfirskattanevndarmenn, sem eigi hafa áður unnið eið embættismanna eða sýslunarmanna, skulu á fyrsta nefndarfundum, sem þeir eru á, undirrita í gjörðabók nefndarinnar æru- og drengskaparheit um, að þeir skuli gegna starfi sínu hlutdrægnislaust eftir bestu vitund og sannfæringu og gæta þagnarskyldu sinnar um þau atriði, er lúta að eignum og tekjum gjaldþegna og þeir fá vitneskju um vegna starfs sins.

28. gr.

Þá er skattanevnd kveður á um skattskyldar tekjur og eign einhvers af nefndarmönnum, barna hans, foreldra eða systkina, má hann ekki taka þátt í gjörðum nefndarinnar.

Ef sá, er kærir ákvörðun skattanevndar um tekjur hans og eign, er sjálfur í þeirri skattanevnd eða í yfirskattanevndinni, tekur varamaður sæti í nefndinni, þá er úrskurður er feldur um kæru hans.

29. gr.

Skattanevndarmenn fá þóknun fyrir starf sitt eins og hjer segir:

1. Um borgun til skattanevndar í Reykjavík fer eftir samningum þeim, er í 23. gr. getur. Hið sama er um yfirskattanevnd þar, ef hún verður skipuð.
2. Í öðrum kaupstöðum og kaптúnnum, sem eru hreppur út af fyrir sig, skal greiða skattanevnd alt að 2% af tekjuskattinum og eignarskattinum eins og hann verður í kaupstaðnum eða kaптúninu samkvæmt úrskurði yfir-

skattanefndar, þó þannig, að borgunin fari eigi fram úr 8 kr. fyrir hvern starfsdag nefndarmanns.

3. Annarsstaðar á landinu skal greiða skattanefnd alt að 4% af skattinum í hreppnum eins og hann verður eftir úrskurði yfirskattanefndar, enda sje dagkaup ekki hærra en 8 kr. fyrir hvern nefndarmann.
4. Yfirskattanefndarmenn fá í þóknun 8 kr. á dag. Borgun til formanna telst þó innifalin í embættislaunum þeirra.
5. Þóknunin til yfirskattanefnda greiðist að öllu leyti úr rikissjóði og úrskurðar stjóruarráðið reikninga þeirra. Þóknunin til skattanefnda greiðist að hálfu úr rikissjóði og að hálfu úr sveitar- eða bæjarsjóði. Formaður yfirskattanefndar úrskurðar reikninga skattanefndar og greiðir á manntalsþingum það, er rikissjóður skal greiða. Hann skal einnig láta hreppsnefnd eða bæjarstjórn vita nægilega snemma ár hvert, hversu mikið hún skal greiða skattanefnd, enda sje gjald þetta eigi greitt síðar en á manntalsþingi.

IV.

Um framtal tekna, fresti, úrskurði, innheimtu o. fl.

30. gr.

Gjaldendur skulu venjulega settir í skatt þar sem þeir eru búsettir, þegar skattanefndir taka til starfa. Hlutafjelög og önnur atvinnufjelög skulu, ef þau eru innlend, sett í skatt þar sem þau hafa heimili, en sjeu fjelögin útlend, skulu þau sett í skatt þar sem aðalumboðsmenn þeirra hjer á landi eru búsettir, enda hera tjeðir umboðsmenn ábyrgð á greiðslu skattsins. Aðrir gjaldendur, sem ekki eru búsettir hjer á landi, greiða skatt á þeim stöðum, þar sem þeir hafa tekjur eða eignir.

Stjórnarráðið sker úr, ef vafi leikur á hvar gjaldandi skuli settur í skatt.

31. gr.

Allir þeir, sem hafa skattskyldar tekjur, skulu fyrir febrúarmánaðarlök ár hvert — eða ef þeir reka atvinnu á fleirum stöðum en einum, í síðasta lagi 20. marz — afhenda skattanefnd skriflega skýrslu uppá æru og samvisku um tekjur sínar síðastliðið ár og eignir í árslok. Sama skylda hvilir á hverjum þeim, er veitir forstöðu verslun, verksmiðju eða öðru atvinnufyrirtæki, ef eigandinn er eigi búsettur innanlands, svo og á stjórn fjelags eða stofnunar og á þeim, sem hefir á hendi fjárhald fyrir þann, sem ekki er fjárráður.

Nú þykist framteljandi eigi sjálfur fær um að gefa fullnægjandi skýrslu um tekjur sínar, og er þá skattanefnd skyld að veita honum aðstoð til þess. En hann er skyldur að láta skattanefnd í tje allar upplýsingar, er hún þarf til þess að gera tekjuframtal hans sem rjettast, svo sem sundurliðaða skýrslu um eignahag hans í ársbyrjun og árslok, um kostnað til fjölskyldu hans, um allar greiðslur gjalda og tekna, er heimili hans og atvinnuveg snerta o. s. frv. Skattanefnd getur og æfinlega krafist, að 1 eða 2 nefndarmenn fái að kynna sjer bókhald gjaldanda og getur nefndin einnig falið þá rannsókni 1 eða 2 reikningsfróðum mönnum utan nefndarinnar. Þó má ekki velja til slíkrar rannsóknar keppinaut gjaldanda, nema gjaldandi veiti samþykki sitt til þess.

32. gr.

Allir embættismenn og aðrir, er einhver störf hafa á hendi í almenningsparfir, stjórnendur banka, sparisjóða, hlutafjelaga og annara fjelaga og stofnana eru skyldir að láta skattanefndum ókeypis í tje allar þær skýrslur, er þær beiðast og með þurfa, svo sem skýrslur um starfslaun, um skuldabryjef, vaxtabryjef og hlutabryjef, sem eigandi er nafngreindur að, um vaxtafje í bönkum og sparisjóðum og annað því um líkt. Þeir, sem hafa menn í þjónustu sinni, er taka kaup fyrir starf sitt, eru og skyldir að skýra frá, hvaða kaup þeir greiði hverjum manni.

33. gr.

Eftir skýrslum þeim, er skattanefnd tekur gildar, skal hún kveða á um tekjuupphæð og eign hvers eins. Þyki nefndinni skýrsla einhvers tortryggileg, skal hún skora á hann að láta nefndinni í tje frekari skýringar og sannanir. Fáir skattanefnd eigi fullnægjandi skilríki fyrir framtalinu innan þess tíma, er hún hefir tiltekið, skal hún áætla tekjur hans og eign eftir bestu vitund. Dvelji hann utanlands eða svo langt í burtu, að erfitt er að ná til hans, og hafi hann ekki umboðsmann fyrir sig nærlendis, sem nefndinni er kunnugt um, eða ef ekki er kunnugt um dvalarstað hans, má hún áætla tekjur hans og eign án þess að gera honum viðvart.

Nú er einhver sá, er enga skýrslu gefur, og skal þá nefndin áætla tekjur hans og eign svo riflega, að ekki sje hætt við, að upphæðin sje sett lægri en hún á að vera í raun rjettri, enda skal hún að minsta kosti vera 10% hærri heldur en skattmat næsta árs á undan, og ef vanrækslan er itrekuð skal hækkunin vera minst tvöföld á við hækkunina árið á undan.

34. gr.

Þegar alvarleg veikindi, slys eða mannlát hafa skert gjaldþol skattgreiðanda, þá getur skattanefndin að visu ekki veitt honum neina linun þessvegna, en hún má taka við umsókn til skattanefndar um linun eða eftirgjöf á skattgreiðslunni og sendir hana með umsögn sinni til yfirskattanefndar, og ennfremnr getur hún af eigin hvötum gert tillögur um lækkun á skattgjaldi, þegar svo er ástatt.

35. gr.

Innan marzmánaðarloka skal skattanefnd hafa lokið við ákvörðun tekna og eigna og samið skrá um alla þá, sem tekjuskatt eða eignarskatt eiga að greiða í hreppnum eða kaupstaðnum.

Skattskráin skal framlögð 1. dag aprilmánaðar á þingstað hreppsins eða öðrum hentugum stað, er auglýstur skal fyrir fram, og í kaupstöðum á bæjarþingsstofunni eða skrifstofu bæjarfógeta, og liggja þar til sýnis til 15. dags sama mánaðar.

Sjerhver gjaldandi getur snúið sjer til skattanefndar og fengið hjá henni vitneskju um, eftir hverju hún hefir farið við ákvörðun tekna hans og eigna.

36. gr.

Ef einhver er óánægður með ákvörðun skattanefndar um tekjur hans

og eign, skal hann bera upp kærú sína brjeflega fyrir formanni skattanefndar fyrir 15. dag aprilmánaðar. Innan sama tíma er hverjum gjaldanda heimilt að kæra yfir því, að skattskyldum manni sje slept eða tekjur og eign einhvers sje of lágt ákveðin, svo og að bera upp aðfinningar um hvert það atriði í skattskránni, sem að einhverju leyti getur snert hagsmuni hans. Formaður kveður nefndarmenn til fundar ásamt kæranda og þeim sem kært er yfir, og skal úrskurður feldur um kærúna fyrir lok sama mánaðar og hlutaðeigendum gert viðvart um úrslitin.

Skattanefnd leiðrjettir skattskrána samkvæmt úrskurðum þeim, sem feldir eru, og sendir hana síðan ásamt framtalsskýrslum tafarlaust til formanns yfirskattanefndar.

37. gr.

Úrskurði skattanefndar má skjóta til yfirskattanefndar. Skal það gert brjeflega og ástæður færðar fyrir kærúnni. Sje kæra eigi komin til formanns yfirskattanefndar fyrir 15. dag maímánaðar, verður henni ekki sint.

Yfirskattanefnd sker úr öllum kærúum yfir úrskurðum skattanefnda í umdæmi sínu og birtir bæði kæranda og skattanefnd úrskurðinn og er því máli þar með lokið.

Einnig úrskurðar hún, hvort og að hve miklu leyti taka skuli til greina umsóknir þær, sem henni hafa borist frá skattanefndum um linun í skattgreiðslu vegna ástæðna þeirra, sem getið er í 34. gr.

38. gr.

Yfirskattanefnd skal nákvæmlega endurskoða allar skattskrár í umdæmi því, sem hún er skipuð yfir, og hafa strangt eftirlit með því, að skattanefndir gegni skyldu sinni að ganga ríkt eftir rjettu tekju- og eignafamtali. Ef nefndinni virðist framtalsskýrslur vera ófullnægjandi eða eitthvað óljóst eða rangt í skattskránum, að einhver sje vantalinnt eða tvítalinnt á skrá, getur hún heimtað nánari skýringar, og skal síðan lagfæra skattskrárnar eftir því sem henni þykir rjett vera.

Ef skattskrá breytist við endurskoðun yfirskattanefndar, skal formaður tilkynna það skattanefnd þeirri, er hlut á að máli, til birtingar fyrir þeim gjaldendum, sem tekju- eða eignamat hefir verið hækkað hjá.

Störfum yfirskattanefndar skal lokið fyrir maímánaðarlok.

39. gr.

Skattanefndir halda gerðabók og rita í hana skattskrár og úrskurði. Gerðabækur skattanefnda lætur stjórnarráðið til búna á kostnað rikissjóðs og skulu þær löggiltar af lögreglustjóra.

Yfirskattanefndir hafa einnig gerðabók og rita í hana úrskurði sína og ákvarðanir. Þessar gerðabækur löggildir stjórnarráðið.

40. gr.

Formaður skattanefndar skal árlega láta hreppsnefnd eða niðurjöfnunarnefnd ókeypis í tje endurrit af skattskrá hreppsins til afnota við niðurjöfnun.

un sveitargjalda. Svo skulu og formenn skattanefnda gefa hagstofunni skýrslu um skattálagninguna í því formi, sem hún fyrirskipar.

41. gr.

Stjórnarráðið hefir vakandi auga á því, að skattanefndir og yfirskattanefndir ræki skyldur sínar og fylgi rjettum reglum í starfi sínu. Hefir það rjett til að fá sendar framtalsskýrslur gjaldenda eftir því sem þörf gerist og leita umsagnar og skýringa skattanefnda á öllu því, er skattálagningunni við kemur.

42. gr.

Lögreglustjórar innheimta tekjuskatt og eignarskatt á manntalsþingum ár hvert.

43. gr.

Tekjuskatt og eignarskatt skal hver heimilisráðandi inna af hendi fyrir þá gjaldskylda menn, sem eru til heimilis hjá honum, en á rjett til endurgjalds hjá þeim.

V.

Refsiákvæði.

44. gr.

Ef einhver vanrækir að gefa lögbodna skýrslu um tekjur sínar og eignir, skal formaður skattanefndar tatarlaust senda honum brjeflega áminningu um að bæta úr því innan 5 daga. Láti hann samt sem áður farast fyrir að fullnægja skyldu sinni, missir hann rjettinn til að kæra yfir ákvörðun skattanefndar um tekjur hans og eign, nema hann geti sannað, að tekjur hans eða eign hafi verið áætlaðar af skattanefnd meir en fjórðungi hærri heldur en þær voru í raun og veru. Sje mismunurinn $\frac{1}{4}$ eða meira, skal hann greiða skatt af hinni rjettu upphæð að viðbættum $\frac{1}{4}$.

Ákvæðum laga þessara um viðurlög fyrir vanrækslu á framtali þarf þó eigi að beita, ef skattanefnd telur gjaldanda hafa fært fram gildar ástæður sjer til afsökunar.

45. gr.

Nú skýrir maður vísvitandi rangt frá einhverju því, er máli skiftir um tekjuskatt eða eignarskatt, og skal hann þá sekur um alt að því tífalda skattupphæð þá, sem undan var dregin. Sektina skal þó aldrei miða við lengri tíma en 10 ár alls. Stjórnarráðið ákveður sektina, nema það eða sá seki óski, að málinu sje vísað til dómstólanna.

Nú verður slikt uppvist við meðferð dánarbús og skal þá greiða úr búinu tvöfalda þá upphæð er á vantar.

Skiftarjettur eða skiftaforstjóri eru skyldir, þegar lokið er uppgerð á tekjum og gjöldum bús, að gefa skattanefnd skýrslu um fjármuni þá, er hinn framliðni hefir látið eftir sig, svo framarlega sem þeir nema ekki minna en

6000 kr. Við vanrækslu þessarar skyldu getur stjórnarráðið lagt dagsektir uns henni er fullnægt.

46. gr.

Sá sem sekur verður um afbrot það, sem um getur í 1. málsg. 45. gr. skal auk sektarinnar, sem þar er ákveðin, greiða eftir á skattupphæð þá, sem undan var dregin.

Sömu skyldu til að greiða skatt eftir á hefir og hver sá, sem af afsak-
anlegum misskilningi eða misgáningi hefir skýrt frá tekjum sínum og eignum
lægri en vera bar, og því greitt minni skatt heldur en honum bar skylda til.

47. gr.

Skattanefndarmönnum og yfirskattanefndarmönnum er bannað, að við-
lagðri ábyrgð eftir ákvæðum almennra hegningarlaga um embættis- og sýsl-
unarmenn, að skýra óviðkomandi mönnum frá því, er þeir komast að, sök-
um starfa sins, um afnahag skattþegna.

Sama gildir um þá, er veita kynnu nefndunum aðstoð við starf þeirra
eða á annan hátt fjalla um framtalsskýrslur manna.

48. gr.

Nú skorast einhver undan því að láta af hendi skýrslur þær, er í 32.
gr. segir, og sker stjórnarráðið þá úr ágreiningi um það efni, og getur ef þörf
krefur lagt við dagsektir uns skyldunni er fullnægt.

Nú hefir skattanefnd eða yfirskattanefnd eigi framkvæmt störf sín sam-
kvæmt lögum þessum áður lögmæltur tími sje liðinn, þá varðar það sektum alt
að 100 kr. og getur stjórnarráðið auk þess skyldað þær til þess að ljúka við
þau að viðlögðum dagsektum fyrir hvern einstakan mann í nefndinni, er eigi
getur borið fyrir sig lögmætar afsakanir.

49. gr.

Mál út af brotum á ákvæðum 45. gr. 1. málsg. og 47. gr. laga þessara
skulu sæta sakamálsmeðferð. Mál út af brotum þeim, er í 44. gr., 45. gr. 3
málsg. og 48. gr. segir, skulu sæta meðferð sem opinber lögreglumál. Refsi-
mál, er fara skal með sem opinbert lögreglumál, skal eigi höfða nema sá, er
hlut á að máli, skattanefnd, yfirskattanefnd eða stjórnarráð krefjist þess.

50. gr.

Sektir samkvæmt lögum þessum renna í rikissjóð og má gera aðför
til innheimtu þeirra.

V.

Almenn ákvæði.

51. gr.

Stjórnarráðið gefur út leiðbeiningar um skilning á lögum þessum, um
nánari ákvörðun skattskyldra tekna og störf skattanefnda. Ennfremur gerir

það fyrirmyndir að eyðublöðum undir skattskrár og tekjuframtal og lætur prenta á kostnað rikissjóðs.

52. gr.

Heimilt er með ákvæði í fjárlögum að hækka eða lækka tekjuskatt um eitt ár í senn, með því að margfalda allar skattupphæðir með sömu tölu.

53. gr.

Skattur samkvæmt lögum þessum skal í fyrsta sinni lagður á árið 1922. Um leið og þau koma til framkvæmdar eru úr lögum numin lög 14. des. 1877 um tekjuskatt, lög 3. okt. 1903 um viðauka við tjeð lög og lög 26. okt. 1917, um breyting á og viðauka við sömu lög.

Athugasemdir við frumvarp til laga
um tekjuskatt og eignarskatt.

Siðan 1877 hefur tekjuskattur verið í lögum hjer á landi. En hann náði ekki til aðalatvinnuvega landsmanna, landbúnaðar og sjávarútvegs. Í stað þess hvildi á landbúnaðinum ábúðarskatturinn og lausafjárskatturinn að mestu leyti, en útflutningsgjald af sjávarafurðum og lausafjárskatturinn að litlu leyti áttu að koma í staðinn fyrir tekjuskatt af sjávarútvegi. Sjálfur tekjuskatturinn hvildi því nær eingöngu á tekjum af verslun, iðnaði og embættum og svo á eignartekjum öðrum en af húseignum, er húsaskatturinn hvildi á. Allir þessir skattar samanlagðir áttu að mynda samstætt skattkerfi, er hvildi á öllum tekjum af allskonar atvinnu og eign.

Jafnvel þótt viðurkenna beri, að skattafyrirkomulag þetta hafi verið vel úr garði gert og vel viðunandi í upphafi, þá verður því varla neitað, að það er að ýmsu leyti orðið úrelt og ósanngjarnt. Bæði lausafjrhundrud og lausafjäreign eru harla ófullkominn mælikvarði á allar tekjur af landbúnaði, enda þótt hvorttveggja geti verið góð leiðbeining meðal annars til þess að finna tekjurnar. Og þá er ekki siður fast gjald af útfluttum sjávarafurðum ófullkominn tekjuskattur af sjávarútvegi, ekki sist þegar þess er gætt, að mikið af sjávaraflanum er notað í landinu sjálfu. Millipinganeftndin í skattamálum frá 1907 komst líka að þeirri niðurstöðu, að best væri að afnema þessa skatta, nema útflutningsgjald af sjávarafurðum, og setja í þeirra stað tekjuskatt af öllum tekjum og almennan eignaskatt auk sjerstaks fasteignaskatts. Voru frumvörp nefndarinnar um tekjuskatt lögð fyrir alþingi 1913 með litlum breytingum öðrum en þeirri, að eignarskatturinn var feldur í burtu. Málið kom aðeins til umræðu í neðri deild og frv. tekin aftur eftir að frv. um fasteignaskatt hafði verið felt. Siðan hefur það ekki verið tekið upp aftur, en á þinginu 1917 var samþykkt breyting á tekjuskattslögnum, sem auk fyrirmæla um, að stighækkun

skattsins skyldi halda lengur áfram og að ríkara skyldi ganga eftir tekjuframtali, skipaði svo fyrir, að skatturinn skyldi einnig ná til landbúnaðar og sjávarútvegs. Þar með var í rauninni aðhýlst sú stefna, sem millipinganefndin 1907 hafði haldið fram, að láta tekjuskattinn vera almennan og ná til allra tekna, en þar með var líka rofið skattakerfi það, sem lögleitt var 1877. Við það að tekjuskatturinn var látinn ná til landbúnaðar og sjávarútvegs alveg á sama hátt sem til annara atvinnuvega, urðu ábúðar- og lausafjárskatturinn og útflutningsgjaldið sjerskattur, en ekki hlutar af almennum skatti. Þar með er þó ekki sagt, að sjálfsgætt sé að fella þá burtu, því að sjerstakar ástæður geta verið til að halda þeim eða einhverjum þeirra sem sjersköttum.

Við athugun þá á skattalöggjöf landsins, sem fram hefur farið samkvæmt ályktum alþingis 1919 hefur það verið tekið til allitarlegrar ihugunar, hvaða afstöðu ætti að taka til tekjuskattsins og þá einkum hvort heldur halda ætti við skattakerfið frá 1877 með nauðsynlegum viðaukum og breytingum á þeim sköttum, sem þar falla undir, eða taka upp almennan tekjuskatt eins og millipinganefndin frá 1907 stakk upp á og alþingi 1917 samþykkti. Hjer er aðallega um þær tvær stefnur að ræða, hvort miða eigi skattinn við framtal og áætlun á tekjum hvers eins eða að meira eða minna leyti við almenn ytri tákni, án rannsóknar á högum einstaklingsins, eins og samkvæmt skattakerfinu frá 1877 að því er snertir landbúnað og sjávarútveg.

Hvor þessara leiða hefur sína kosti. Þegar skatturinn er lagður á eftir ytri táknum (svo sem ábúðarhundruðum, skepnueign, bátaveign, fiskútflutningi o. fl.) er örðugra að komast undan skatti með röngu framtali og menn hafa þá síður ástæðu til að fyrtafst yfir að verið sé að hnýsast í einkabagi þeirra, en hinsvegar er þá mjög mikið komið undir, að sá mælikvarði, sem valinn er, sé nærri lagi í sem flestum tilfellum, því að öldungis ómögulegt er að finna neinn mælikvarða, sem ekki sé meira eða minna rangur í ýmsum tilfellum. Það er aftur á móti aðalkosturinn við tekjuskattinn, sem miðaður er beint við tekjur hvers eins, að hann getur betur en nokkur annar skattur lagað sig eftir gjaldþoli einstaklinganna, sem mest er komið undir fjárhæð teknanna. Að svo miklu leyti sem aðrar ástæður skifta máli um gjaldþolið, annaðhvort til að draga úr því eða auka það, má einnig taka tillit til þess í tekjuskattinum t. d. veita ákveðna linum í skatti vegna ákveðinnar ómaga-byrðar, eða leggja hærri skatt á þær tekjur, sem stafa af eign heldur en af atvinnu. Með því að gjaldþolið vex meira en hlutfallslega með tekjuhæðinni og háar tekjur þola þá hlutfallslega hærri skatt heldur en lágur, má taka það til greina með því að láta skattgjaldið vera stighækkandi (progressívt). Það er mjög auðvelt í tekjuskatti, sem lagður er á allar hreinar tekjur hvers einstaklings, hvaðan sem þær stafa, en mjög torvelt eða jafnvel ógerningur ef aðeins er miðað við einhver ytri tákni án rannsóknar á tekjum einstaklingsins. Af þessum ástæðum verður tekjuskatturinn, ef hann er í góðu lagi, rjettlátasti skatturinn. Auk þess má með tekjuskatti bæta úr ýmsum annmörkum sem óhjákvæmilega eru samfara öðrum sköttum. Þannig er það viðurkennt, að tollarnir koma tiltölulega þyngra niður á lágum tekjum heldur en háum, en úr því má bæta með því, að leggja tiltölulega hærri skatt á hærri tekjurnar. Ennfremur hefir tekjuskatturinn þann kost, að hann fer vaxandi með vaxandi velmegun, án þess að breyta þurfi skattgjaldsákvæðunum.

Af þeim leiðum, sem nefndar hafa verið, virðist miklu meira mæla með því að velja þá, að taka upp almennan tekjuskatt, sem lagður sje á tekjur allra stjetta eftir sömu reglum og miðaður við framtal og áætlun á tekjum hvers skattgreiðanda. Sá skattur hefur líka hvervetna mjög rutt sjer til rúms og jafnvel sumstaðar, þar sem tekjuskattur hefur verið með því sniði, að skattgjaldið miðaðist við ytri tákn, en ekki rannsókn á hógum einstaklingsins, eins og t. d. að miklu leyti á Englandi, hefur skatturinn smáfærst í áttina til þess, að verða skattur á tekjum einstaklingsins, því að einungis með því móti hefur verið unt að færa sjer í nyt ýmsa kosti tekjuskattsins, svo sem stighækkun skattgjaldsins og frádrátt fyrir ómagabyrði og lífnaðarlágmarki. En ef sú stefna verður upp tekin, að hafa almennan tekjuskatt á tekjum allra stjetta, þá er full ástæða að taka tekjuskattslögin núverandi til gagngerðrar endurskoðunar, en láta ekki sitja við það eitt, að draga landbúnað og sjávarútveg innundir skattinn eins og gert var á þinginu 1917, enda var sú ráðstöfun til bráðabirgða þar til tekjuskattslögin yrðu tekin til endurskoðunar í heild sinni. Það hefur nú verið gert, og er frumvarp það, sem hjer liggur fyrir, árangurinn af því. Auk núverandi tekjuskattslaga og frumvarpa millipinganevndarinnar frá 1907 hefur mest verið bygt á tekjuskattslöggjöf Norðurlanda, einkum Danmerkur.

Í frumvarpi þessu er eignartekjum og atvinnutekjum slegið saman og sami skattur greiddur af hvorumtveggja í stað þess, að hærri skattur er nú greiddur af eignartekjum heldur en af atvinnutekjum, en aftur á móti er jafnhliða tekjuskattinum tekinn upp nýr skattur, eignarskattur af skuldlausri eign, auk fasteignaskatts, sem um ræðir í öðru frumvarpi. Með eignarskattinum verður náð sama markmiði sem með eignartekjuskattinum, að leggja þyngri skatt á eignartekjur heldur en á atvinnutekjur, þar sem þær að öðru jöfnu þola meiri skattbyrði. Er það einfaldara og óbrotnara, að leggja aukaskatt á eignirnar heldur en að greina í sundur, hvað af tekjunum stafar af eign og hvað af atvinnu, sem í mörgum tilfellum er mjög erfitt. Auk þess er með eignarskattinum lagður skattur á eignir, sem engar beinar tekjur gefa af sjer, nema nautnina af eign og notkun þeirra, og eru því vottur um velmegun eigandans. Það virðist ekki frekar ástæða til að hlifa við skatti þeim eignum, sem varið er til ýmiskonar þæginda og munadar, heldur en þeim, sem varið er til arðberandi fyrirtækja.

Það hefur verið einn aðalgalli á núgildandi tekjuskattslögum, að altöf vægt hefur verið gengið eftir því að fá upplýstar tekjur manna. Á þinginu 1917 var gerð dálitil tilraun til að bæta úr þessu, sem ef til vill hefur orðið til nokkurs gagns, en var þó ófullnægjandi þar sem engin viðurlög voru sett við því, að telja ekki fram tekjur sínar. Í þessu frumvarpi hefir því mikil áhersla verið lögð á að tryggja það sem best, að allar tekjur og eignir, sem skatt ber að greiða af, komi fram til skattgjalds. Er öllum skattgreiðendum því gert að skyldu, að gefa skattanefndum svo fullkomnar upplýsingar sem krafist er og þeir geta í tje látið um tekjur sínar og eignir og vanræksla í því efni látin varða missi kærurjettar yfir skattálagningunni að miklu leyti og skyldu fyrir skattanefnd að hækka skattinn ár frá ári þar til skattgreiðandi kys að telja fram sjálfur tekjur sínar og eignir. Þetta atriði er í rauninni þýðingarmesta atriðið í öllum tekjuskattslögunum og undir framkvæmd þess er það mikið komið, hvort tekjuskatturinn nær tilgangi sínum, að leggja skatt-

byrðina á borgarana eftir því, hversu færir þeir eru að bera hana. Til þess að þetta lánist vel, þarf bæði töluverðan siðferðisþroska meðal borgaranna og árvekni af hálfu framkvæmdarvaldsins, sem sjer um skattálagninguna, og sjálf-sagt má búast við, að hvorutveggja verði nokkuð áfátt allviða, ekki síst fyrsta kastið. En þótt allmikið kunni að vanta á fullkonnun í þessu efni, einkum í byrjun, þá er þó varla gerandi ráð fyrir, að meiri brögð verði að því hjer heldur en annarstaðar, þar sem framtalsskylda hefur verið tekin upp og þótt yfirleitt gefast vel þrátt fyrir nokkra misbresti. Í Prússlandi hækkaði tekju-skatturinn um 40% þegar framtalsskylda var lögleidd og bæði í Svíþjóð og Noregi komu stórum meiri tekjur fram til skattgjalds eftir að framtalsskylda var lögleidd þar. Það virðist því varla til of mikils ætlast, þótt gert sje ráð fyrir, að framtalsskylda til tekjuskatts með nægilegum viðurlögum leiði til þess, að allmiklu meiri tekjur komi fram til skattgjalds heldur en hingað til og skatturinn hækki því af sjálfu sjer, jafnvel þótt skattþrósentan sje ekki hækkuð frá því sam nú er.

Þar sem frumvarpið, að því er framtalsskylduna snertir, er miklu strangara heldur en núgildandi tekjuskattslög, þá er það aftur á móti vægara að því leyti, að það veitir linun í skattinum þeim, sem hafa ómaga fram að færa, auk þess sem það leyfir að draga vexti af öllum skuldum frá tekjunum áður en skattur er á lagður. Með þessu móti er nokkurt tillit tekið til þess, að gjaldþol ómagamanna er minna heldur en ómagalausra, þótt tekjurnar sjeu jafnmiklar og skuldugra minna heldur en skuldlausra.

Um einstakar greinar frumvarpsins þykir hlýða, að gera þessar at-hugasemdir.

Um 1. og 2. gr.

Ákvæðin í þessum greinum um skattskyldu einstakra manna eru samhljóðandi núgildandi tekjuskattslögum, nema að í síðari málsgr. 2. gr. hefir verið bætt inn í ákvæði um, að skatti af arði erlendis búsettra manna í inn-lendum hlutafjelögum eða öðrum fyrirtækjum skuli haldið eftir við greiðslu arðsins. Er það gert til þess að koma í veg fyrir, að tekjur þessar sleppi und-an skatti, sem annars er hætt við.

Um 3. gr.

Í þessari grein er ákveðið, að á fjelögum, sjóðum og stofnunum skuli alment hvíla samskonar skattskylda sem á einstökum mönnum, hvort sem þau eru innlend eða útlend, og hvort sem þau eru hlutafjelög, samvinnufjelög eða í öðru sniði. Þó er sú undantekning gerð um verzlunarfjelög og önnur atvinnufjelög með 5 eða færri persónulega ábyrgum þátttakendum, að sleppa megí að leggja skatt á fjelagið sjálf, en leggja hann í þess stað á hina einstöku þátttakendur, ef þeir óska eftir því, og skýra frá afstöðu hvers fyrir sig gagn-vart fjelaginu. Flest atvinnufjelög með persónulegri ábyrgð munu geta komist undir þessi ákvæði og virðist ekki ástæða til að hafa heimildina viðtækari og leyfa fjölmennari fjelögum að skifta skattbyrði sinni á þátttakendurna. Ef slikt fjelag er sett í skatt, fer um það sem einstakan skattgreiðanda. Það má ekki draga frá tekjum sínum kaup eigendanna, nje vexti af fje þeirra, en aftur á móti þurfa þeir þá ekki að telja hjá sjer aðrar tekjur en þær, sem þeir fá

annarsstaðar frá heldur en frá fjelaginu. Í skattalögum Norðmanna eru svipuð ákvæði, nema þar er heimildin til að skifta skattinum viðtækari og nær til fjelaga með 8 þátttakendum eða færri. Að skattskyldu fjelaga verður að öðru leyti nánar vikið síðar.

Um 4. gr.

Undanþágurnar í þessari grein frá öllum tekjuskatti eru í samræmi við nügildandi tekjuskattslög. Bætt hefir verið inn í ákvæði um, að konungur og borðfje hans og ættmanna hans sje undanþegið skatti og er það samkvæmt því, sem alment tíðkast hjá öðrum þjóðum.

Um 5. gr.

Takmörkun sú, sem hjer er gerð á skattskyldu fulltrúa erlendra ríkja er samkvæm alþjóðavenju.

Um 6. gr.

Um stighækkun skattsins hefir verið notuð alveg samskonar regla eins og er í nügildandi tekjuskattslögum. Þessi regla, sem er fólgin í því, að skifta tekjunum í hluta og láta hvern hluta svara mismunandi skatti (Rateskala) er líka bæði einföld og sanngjörn, því að hækkunin verður jöfn, enda er hún farin að ryðja sjer til rúms t. d. í Danmörku, Noregi og Englandi.

Til þess að betra sje að átta sig á skattstiganum og reikna út í fljótu bragði, hve mikill skattur kemur á hvaða tekjuupphæð sem er, eru eigi aðeins talin upp öil tekjubilin og hve hátt hundraðsgjald greiðist af hverju þeirra, heldur er líka talið saman, hve mikill skatturinn er orðinn við byrjun hvers tekjubils, svo að ekki þarf að reikna út annað en skattinn innan bilsins og bæta honum þar við.

Um skattstiganann í frumvarpinu skal þess annars getið, að hann er að því leyti frábrugðinn skattstiganum í nügildandi tekjuskatti, að tekjubilin eru miklu færri, því að aðeins er reiknað með heilum prósentum í stað hálfra og tekjubilin fara smámsaman stækkandi eftir því sem tekjurnar verða hærri. Og stighækkunin heldur áfram alt upp að 900 þús. kr. tekjum, í stað þess að nú hættir hún við 29 þús. kr., eða þegar dýrtiðar- og gróðaskattur er meðtalinn, 100 þús. kr.

Hvaða skattupphæðir komi á ýmsar tekjur samkvæmt frv. og samkvæmt nügildandi lögum, sjest á eftirfarandi yfirliti. Til samanburðar er líka sett skattupphæðin samkvæmt tekjuskatti Dana, er gildir fyrir skattárið 1920—21.

Frá tekjunum samkvæmt nügildandi tekjuskatti eru alstaðar dregnar 1000 kr., sem eru skattfrjálsar, því að tekjurnar samkvæmt frv. eru tilfærðar eftir frádrátt á skattfrjálsum upphæðum, sem eru misjafnlega háar, minst 500 kr., en svo því meiri sem ómagabyrði er meiri, svo að yfirleitt mun líklega að meðaltali mega gera ráð fyrir líkum frádrætti sem nú.

	Núver. tekjusk. án dýrt. og gr.sk.	Núver. tekjusk. með dýrt. og gr.sk.	Uppást. frv.	Danski tekjusk. 1920-'21.
500 kr.	5 kr.	—	5 kr.	2 kr.
1000 —	10 —	—	10 —	7 —
2000 —	25 —	—	30 —	27 —
3000 —	45 —	—	60 —	57 —
4000 —	70 —	—	100 —	97 —
5000 —	100 —	—	150 —	142 —
6000 —	135 —	—	210 —	192 —
8000 —	220 —	—	350 —	307 —
10000 —	325 —	—	510 —	447 —
15000 —	675 —	—	960 —	847 —
20000 —	1150 —	—	1460 —	1297 —
30000 —	2470 —	—	2560 —	2297 —
40000 —	3970 —	4185 kr.	3760 —	3397 —
50000 —	5470 —	6120 —	5060 —	4697 —
75000 —	9220 —	11395 —	8560 —	8447 —
100000 —	12970 —	17295 —	12310 —	12697 —
150000 —	20470 —	29795 —	20310 —	22197 —
200000 —	27970 —	42295 —	28810 —	31697 —
300000 —	42970 —	67295 —	46810 —	52697 —
500000 —	72970 —	117295 —	85810 —	94697 —
1000000 —	147770 —	242295 —	200810 —	209697 —

Yfirlit þetta sýnir, að skatturinn samkvæmt frv. er yfirleitt heldur hærri en núverandi tekjuskattur án dýrtíðar- og gróðaskatts. Þegar dýrtíðar- og gróðaskattur er talinn með núverandi tekjuskatti, verður skatturinn samkvæmt frv. töluvert lægri á öllum tekjum yfir 40 þús. kr. Í samanburði við danska tekjuskattinn er skatturinn samkv. frv. allsstaðar heldur hærri alt upp að 100 þús. kr. tekjum, en úr því heldur lægri. Munurinn er þó ekki mjög mikill og skattstigin svipaður í lögun. Við samanburð á skattinum samkvæmt núgildandi lögum og samkv. frv. er það aðgætaandi, að undanfarið hefir skatturinn á hærri tekjunum verið hækkaður margfaldlega, en á hinum lægstu hefir hann verið óbreyttur í 40 ár og mjög lítið hækkaður á meðaltekjum. Með því að skattþarfir ríkissjóðs eru nú orðnar svo miklar, virðist ekki hjá því komist, að hækka nú líka nokkuð skattgjaldið af almennustu tekjunum. Hinsvegar hefir skattgjaldið af hærri tekjunum verið hækkað svo mikið með dýrtíðar- og gróðaskattinum, að varhugavert þykir að halda svo háum skatti til langframa. Dýrtíðar- og gróðaskatturinn er líka bráðabirgðaskattur, sem aðeins átti að gilda til ársloka 1921 og ná í stríðsgróðann, sem heita mátti að sloppið hefði við skatt um nokkur ár. En það er mikill munur á, að leggja svo háan skatt á í bili, þegar svo sjerstaklega er ástatt, eða láta hann vera varanlegan. Og þegar skatturinn er orðinn mjög hár, fer að verða hætt við skattsvikum. Enda þótt skattþróseturnar sjeu ekki hækkaðar meira en gert er ráð fyrir í frv. er búist við að skatturinn reynist töluvert meiri heldur en nú-

verandi tekjuskattur einkum vegna þess, að meiri tekjur komi fram til skatts vegna betra tekjuframtals.

Um 7. gr.

Um skattgjald hlutafjelaga og annara fjelaga með innborguðu stofnfje eða tryggingarfje eru settar aðrar reglur heldur en um skattgjald einstakra manna. Stighækkun skattsins fer vaxandi, ekki eftir því, hve fjárhæð teknanna er mikil, heldur eftir því, hversu hún er mikil í samanburði við hlutafjæð. Hlutafjelag með 500000 kr. hlutafje og 50000 kr. tekjum er ekki betur sett heldur en fjelag með 50000 kr. hlutafje og 5000 kr. tekjum. Í báðum fjelögum nema tekjurnar 10% af hlutafjenu og það er því rjettmætt, að þau greiði bæði jafnmikinn hluta af tekjum sínum í skatt. En ef skatturinn greiddist samkv. 6. gr. yrði hann 2% af skattskyldum tekjum minna fjelagsins, en rúmlega 8¹/₂% af tekjum stærra fjelagsins. Úr þessu bæta ákvæði greinarinnar um að láta stighækkun skattsins fara vaxandi með hlutfallslegum arði fjelagsins. Þá reglu hafa bæði Danir og Sviar tekið upp í tekjuskattslög sín, en þar sem Danir reikna arðinn eingöngu í hlutfalli við innborgað hlutafje eða stofnfje, þá reikna Sviar hann í hlutfalli við hlutafje og varasjóð. Annars er stighækkunarreglan hjer önnur en hjá Svíum og Dönum og sama eðlis eins og í 6. gr. (Rateskala).

Til þess að sýna, hver skatturinn verður samkvæmt ákvæðum greinarinnar, skal hjer tekið til dæmis hlutafjelag með 100 þús. kr. hlutafje. Ef skattskyldar tekjur þess (eftir frádrátt á 4% af hlutafjenu, sbr. 13. gr.) nema

2%	eða	2000 kr.	greiðist	5%	eða	100 kr.
5%	—	5000 —	—	8%	—	400 —
10%	—	10000 —	—	11 ¹ / ₂ %	—	1150 —
20%	—	20000 —	—	15 ³ / ₄ %	—	3150 —
50%	—	50000 —	—	21,3%	—	10650 —
100%	—	100000 —	—	25,65%	—	25650 —

Skattgjald fjelaga, sem ekki hafa neitt innborgað hlutafje eða stofnfje, verður að fara eftir reglum í 6. gr., og sama máli er að gegna um útlend fjelög, enda þótt hlutafjelög sjeu, því að það væri rangt að miða arðinn, sem hjer kæmi til skatts, við alla hlutafjárupphæð fjelagsins og venjulega mundi mjög erfitt að skera úr, við hve mikinn hluta þess rjettmætt væri að miða. Með því að álita verður að fjelög, jafnvel þótt þau hafi lágar tekjur, hafi aldrei jafnmikla þörf á linun í skattgjaldi eins og einstaklingar með sömu tekjum, þá er svo ákveðið, að skattgjald þeirra skuli aldrei vera lægra en 5% af skattskyldum tekjum.

Um 8. gr.

Ákvæðin um, hvaða tekjur skuli skattskyldar, eru að mestu hin sömu og í frv. millipinganeftdarinnar frá 1907 og frv. stjórnarinnar 1913. Hjer er þó gerð sú breyting á, að í staflíð d. er talið með skattskyldum tekjum arður af allskonar hlutabrfefum, þar sem í frv. þeim, sem nefnd voru, var að eins talið arður af hlutabrfefum þeirra fjelaga, sem eigi greiða skatt hjer á landi. Var sú undantekning gerð vegna þess, að fjelögin voru látin greiða skatt af öllum tekjum sínum, einnig því, sem úthlutað var í arð til fjelagsmanna og var hann því látinn vera skattfrjáls hjá þeim. Þar sem tekjuskatturinn er stig-

hækkandi er slík undantekning á nokkrum hluta teknanna ekki heppileg, því að hún kemur svo misjafnlega fram. Þeir, sem hafa litlar tekjur auk hluta-brjefaárðsins losna að eins við skatt með lágri prósentu, en þeir sem hafa miklar tekjur undir, losna við skatt með hárrí prósentu af sömu upphæðinni. Hjer hefir því að dæmi Þjóðverja og Dana verið valin sú leið, að láta menn greiða skatt af öllum tekjum sínum, einnig því sem stafaði af arði af hluta-brjefum, en til þess að slíkur arður verði ekki alt of hart úti í skattgjaldi, ef það greiðist bæði af hluthöfum og fjelaginu sjálfu, þá er fjelögunum leyft að draga frá sem skattfrjálsa upphæð svo sem svarar sparisjóðsvöxtum af hluta-fjenu, eða 4%, svo sem ákveðið er í 13. gr. Það er þá að eins af því, sem útborgaður arður fer fram úr þeim vöxtum, sem skattur er tekinn bæði hjá fjelaginu og hluthöfum, og virðist það engin sjerleg harðneskja, þar sem fjelögin vegna fjármagns síns, takmarkaðrar ábyrgðar og af öðrum ástæðum eru betur sett í samkepninni heldur en einstaklingarnir.

Ef menn hafa það að atvinnu að kaupa og selja eignir, verða menn auðvitað að greiða skatt af tekjunum af því, eins og hverjum öðrum atvinnurekstri. En sama er og um einstaka sölu, sem framkvæmd er í gróða skyni. En þar sem oft er erfitt að gera greinarmun á, hvort salan er gerð í gróðaskyni eða ekki, er tekin upp sú regla, að láta skattinn koma niður á sölu allra þeirra eigna, sem seldar eru skömmu eftir að þær eru komnar í eigu seljandans, því að með því móti mundu flestar gróðavonarsölur komast undir skattinn, án þess að gera þyrfti rannsókn á því, hvers eðlis salan væri, en jafnvel þó ekki væri um slíka sölu að ræða, gerði minna til þó skattur væri greiddur þar af, þegar verðhækkunin væri nýtilkomin. Þetta er í samræmi við skattalög Norðmanna og Svía og stjórnarfrv. frá 1913. Tímatakmörkin eru þó sett hjer heldur þrengri heldur en hjá Svíum og Norðmönnum. Hjá Svíum er takmarkið sett 10 ár um fasteignir og 5 ár um lausafje, hjá Norðmönnum 5 ár um allar eignir, en hjer 5 ár um fasteignir og 3 ár um aðrar eignir.

Um 9. gr.

Í þessari grein eru sett nánari ákvæði um, hvað teljast skattskyldar tekjur fjelaga, sjerstaklega samvinnufjelaga. Um skattskyldu þeirra eru töluvert skiftar skoðanir og hefir allmikið verið deilt um, hvort og þá að hve miklu leyti þau skuli greiða tekjuskatt. Enda þótt samvinnufjelög sje alls góðs makleg, sýnist þó hvorki heppilegt nje nauðsynlegt, að láta þau njóta skattfrelsis á sviðum, þar sem þau standa eins að vígi og einstaklingar eða önnur fjelög. En hitt er aftur á móti vitanlegt, að fyrirkomulag þeirra er sjerstaks eðlis, svo að taka þarf til athugunar, að hve miklu leyti þau eignast tekjur, sem eðlilegt sje að skatta. Í þessu sambandi skal þó að eins athuguð skattskylda þeirra í rikissjóð, en ekki til bæjar- eða sveitarsjóða, því að þar eru kringumstæður aðrar, ekki sist vegna þess, að fjelagsmenn eru þá einatt ekki persónulega skattskyldir á þeim stað, þar sem fjelagið hefir bækistöð sína.

Til þess að gera sjer grein fyrir þessu máli, þykir hlýða að fara nokkrum orðum um starfsemi samvinnufjelaganna. Þau eru hjer á landi aðallega stofnuð í tvenniskonar tilgangi, ýmist til þess að útvega fjelagsmönnum vörur til heimilisparfa og framleiðslu með sem lægstu verði (hrein kaupfjelög og pöntunarfjelög), eða til þess að auka vöruvöndun og afla fjelagsmönnum

sem hæsts verðs fyrir afurðir framleiðslu sinnar (kaupfjelög, sláturfjelög, smjörbú). Það, sem venjulega eru nefndar árstekjur fjelaganna áður en þær koma til skifta, eru því til komnar þannig:

1. Hagnaður eða arður af viðskiftum fjelagsmanna.
2. Arður af viðskiftum utanfjelagsmanna.
3. Hluttaka samvinnufjelags í arði annars fjelags vegna viðskifta við það.
4. Tekjur af eignum fjelagsmanna, svo sem stofnfje eða innlánsfje,
5. Tekjur af óskiftri eign fjelagsins í húseignum, sjóðum o. s. frv.

Þessum árstekjum er varið þannig:

1. Úthlutun »ágóða« til fjelagsmanna, venjulega eftir viðskiftaveltu hvers eins.
2. Úthlutun arðs af stofnfje eða innlánsfje fjelagsmanna.
3. Lagt í sjóð, sem óskift eign fjelagsins.

Hjer er því um að ræða, hvort ofannefndar 5 tekjulindir fjelaganna sjeu þess eðlis, að á þeim eigi að hvila tekjuskattur og hvort það breytir eigi máli í þessu sambandi, hvernig þessum árstekjum fjelagsins er varið.

Um 1. Er þá fyrst að gæta að, hvort fjelagið skuli greiða skatt af hagnaði af viðskiftum fjelagsmanna. Sá hagnaður finst í afurðasölufjelögunum, þegar allur kostnaður við sölu og meðferð afurðanna er dreginn frá endanlegu söluverði þeirra. Í vörukaupafjelögunum kemur hagnaðurinn ekki berynilega fram, ef selt er með kostnaðarverði, en algengast er nú orðið að selja nokkru hærra verði, en endurgreiða svo um áramót »ágóða« eftir viðskiftaveltu hvers eins. Það er auðsætt, að eigi væri hægt, eftir venjulegum skilningi á tekjuskatti, að skattleggja hjá fjelaginu það hagræði, sem menn hefðu af viðskiftunum, ef það kæmi hvergi fram í einu lagi sem úthlutun, heldur jafnótt og menn keyptu vörurnar eða fengju greitt af fjelaginu söluandvirði afurðanna. En þá virðist heldur eigi rjett að leggja fjelagið í skatt af þeim hluta ársteknanna, sem er úthlutað sem ágóða eftir viðskiftaveltu um áramót, þar sem hjer er í raun og veru aðeins um aðra bókfærsluadferð að ræða, sem er gerð í því skyni, að fjelagið hafi vaðið fyrir neðan sig, ef koma skyldi óvæntur kostnaður, svo og til þess að stuðla að sparsemi meðal fjelagsmanna með því að safna fyrir þá fje úr viðskiftunum, er greiðist síðar í einu lagi. Kaup og sala hvers fjelagsmanns gagnvart fjelaginu eru eigi um garð gengin fyr en þessi uppbót hefur verið greidd og þessi hluti árstekna samvinnufjelaga er því ekki eiginlegar »tekjur«, sem fjelagið eigi að greiða skatt af, heldur vörslufje fjelagsmanna. Ekki er heldur hægt að tala um, að fjelagið fái neitt skattfrelsi á þenna hátt, nje að því sje gert höfði hærra í samkepnri við einstaklinga eða önnur fjelög, því að ef þar væri líka viðhöfð úthlutun »ágóða« til viðskiftamanna eftir á, eftir viðskiftaveltu, þá gætu einnig þeir einstaklingar eða fjelög dregið slíkan »ágóða« frá tekjum sínum eins og hvern annan verslunarkostnað. Enda er svo gert um »Rabat« sem kaupmenn greiða af vöruverði. Hinsvegar kemur enginn frádráttur hjer til greina hjá samvinnufjelögum, sem svo nefna sig, en úthluta arði eftir öðrum reglum en viðskiftaveltu fjelagsmanna.

Aftur á móti getur vafi leikið á, hvort slíkur úthlutaður »arður« eigi að teljast fram til tekna og skattleggjast hjá fjelagsmanni sem fær hann. Í því efni verður að gera greinarmun á því, hvort sá hagnaður stafi einungis af

viðskiftum til eigin notkunar og neyslu fjelagsmanns og fjölskyldu hans, eða hvort hann stafi af viðskiftum vegna atvinnurekstrar fjelagsmanns. Í fyrra dæminu er eigi um neinar eiginlegar tekjur að ræða, sem hægt sje að skattleggja, heldur aðeins spöruð útgjöld í lægra verði, sem víðar koma fram en hjer og aldrei eru skattlögð, en í síðara dæminu er um lægri atvinnurekstrar-kostnað að ræða heldur en annars væri, og verður því að telja þá uppbót fram í rekstrarreikningi atvinnunnar og þannig verður þessi hagnaður skattlagður.

Um 2. Arður samvinnufjelaga af viðskiftum við utanfjelagsmenn er eins og hver annar verslunarhagnaður, sem rjett er að láta fjelagið greiða skatt af, enda mun eigi hafa verið deilt um það atriði neinsstaðar.

Um 3. Um hlutdeild samvinnufjelaga í arði annara fjelaga, svo sem arð þann, sem þau kunna að fá af viðskiftum við innlenda eða erlenda samvinnuheildsala, þá er þar sama máli að gegna sem um arð fjelagsmanna. Að svo miklu leyti sem þessum arði er úthlutað til fjelagsmanna, geta fjelögin eigi verið skattskyld af honum, því að hjer er aðeins um nýja verkaskiftingu að ræða. Heildsala samvinnufjelaganna getur því eigi heldur greitt tekjuskatt af úthlutuðum arði sínum. Úthluti fjelög þau, sem fá hann, honum eigi aftur til fjelagsmanna er aftur á móti sama máli, að gegna um þann ágóða, sem aðrar óúthlutaðar og óskiftilegar tekjur fjelaganna.

Um 4. Samvinnufjelögin virðast eigi heldur eiga að greiða skatt af vöxtum af innlánsfje fjelagsmanna, því að það virðist liggja í augum uppi, að slíkir vextir eru eigi eign eða tekjur fjelagsins.

Um stofnfje, sem fjelagsmenn eiga, er aftur á móti öðru máli að gegna. Það virðist vera sama eðlis, sem hlutafje í hlutafjelögum, sem dregur arð án beinnar meðvinnu eiganda. Þar þykir því rjett að láta gilda sömu reglur sem um hlutafjelög, að ef vextir af því fara fram úr 4% þá greiði fjelagið skatt. Fjelagsmaður, sem fær arð af stofnfje, á að sjálfsögðu einnig að skattleggjast af þeim tekjum.

Er ætlast til þess að samvinnufjelögin gefi hlutaðeigandi skattanefndum upp árlega greidda vexti af stofnfje og innlánsfje fjelagsmanna.

Um 5. Loks koma tekjur af óskiftri eign fjelagsins. Hvað þessar tekjur snertir ber að skoða fjelagið sem sjálfstæða persónu að lögum, sama eðlis sem einstaklinga og hlutafjelög, enda falla þær eignir eigi í hlut fjelagsmanna nema fjelagið hætti störfum. Þessar tekjur eru því skattskyldar á sama hátt og ef um hvern annan atvinnurekanda væri að ræða. Sama máli er að gegna um tekjuafgang, sem eigi er úthlutað, heldur lagður við óskifta eign fjelagsins eða yfirfærð til næsta árs.

Í stuttu máli er niðurstaðan sú, að samvinnufjelög skuli ekki skyld að greiða tekjuskatt til ríkisins af þeim hluta ársteknanna, sem úthlutað er til fjelagsmanna, nema þeim vöxtum af stofnfje, sem nema meiru en 4%. Aftur á móti skuli þau greiða skatt af árstekjum, sem ekki koma til skifta. Fjelagsmenn greiði tekjuskatt af úthlutuðum arði frá fjelögunum, hverskyns sem er, nema um sje að ræða arð af vöruviðskiftum til eigin notkunar og neyslu fjelagsmanns sjálfs og fjölskyldu hans, án þess að viðskiftin sjeu gerð vegna atvinnurekstrar.

Til samanburðar skal hjer dálítið vikið að, hvernig skatti samvinnufjelaga er háttáð í þeim löndum, sem oss standa næst.

Í *Danmörku* eru kaupfjelög, sem aðeins úthluta vörum til fjelagsmanna laus við tekjuskatt, en ef þau versla einnig við aðra, verða þau skattskyld af allri starfsemi sinni. Fjelög, sem taka afurðir fjelagsmanna til úrvinslu og sölu (svo sem sláturfjelög, smjörbú o. fl.), greiða aðeins tekjuskatt, ef þau selja vörur sínar úr búð í smásölu og þá aðeins af þeirri sölu.

Í *Noregi* greiða kaupfjelög, sem aðeins úthluta vörum til fjelagsmanna, tekjuskatt af tekjum, sem fást af eignum fjelagsins, en engan af starfsemi fjelagsins. Og sama máli gegnir um fjelög, sem vinna úr og selja afurðir fjelagsmanna. Ef kaupfjelag aftur á móti selur vörur öðrum en fjelagsmönnum, greiðir það skatt af tekjum þeim, sem það hefur af þeirri sölu, og ef ekki sjest, hve mikil viðskiftin hafa verið við utanfjelagsmenn, skal áætla hagnað fjelagsmanna við alla starfsemi fjelagsins og greiða skatt þar af.

Í *Svíþjóð* má samvinnufjelag, sem takmarkar starfsemi sína við fjelagsmenn eina, draga frá tekjum sínum uppbót eða afslátt af keyptum og seldum vörum, ef það er samkvæmt lögum fjelagsins eða fyrir fram ákveðið. En fjelag, sem skiftir við aðra en fjelagsmenn, má ekki draga frá annan afslátt eða uppbót (hvorki til fjelagsmanna nje annara) en sem gefinn er um leið og kaupin fara fram. Skattskyld er alt það, sem lagt er í sjóði eða á annan hátt haldið eftir handa fjelaginu, svo og það, sem greitt er til fjelagsmanna í hlutfalli við fjárframlög þeirra.

Á *Englandi* hafa kaupfjelög, sem aðeins skifta við fjelagsmenn, verið laus við tekjuskatt að undanteknum stríðsskatti, nema af tekjum af jarðeign. Í nýkomnu nefndarálitum frá konunglegri nefnd, sem skipuð var til að ihuga breytingar og umbætur á tekjuskattinum, hefur meiri hlutinn lagt það til, að afsláttur og uppbætur til fjelagsmanna í hlutfalli við gerð kaup, skuli ekki teljast til tekna samvinnufjelaga, en allar aðrar tekjur skuli teljast arður fjelagsins og vera skattskyldar til tekjuskatts. Minni hlutinn vill aftur á móti ekki láta fjelögin greiða tekjuskatt, en viðurkennir hinsvegar, að rjettmætt sje, að þau sjeu látin greiða atvinnuskatt, ef slikur skattur sje lagður á fjelög alment.

Um 10. gr.

Þessi grein telur upp ýmislegt, sem ekki verður talið með tekjum, og er það að mestu í samræmi við nógildandi tekjuskattslög, aðeins nákvæmar tiltekið.

Til tekna telst þannig ekki aukning á eignum, sem stafar af verðhækkun á þeim, hvort sem hún kemur í ljós við sölu á eigninni eða við nýja virðingu, nema eignasala sje rekin sem atvinna eða um gróðavonarsölu sje að ræða eða eignin verið skamma stund í eigu seljanda, sbr. það, sem sagt er um 8. gr. Eignaauki af arfi eða útborgun tryggingarfjár telst heldur ekki til tekna, enda greiðist erfðafjárskattur af arfinum og rjett til tryggingarfjárins hafa menn keypt sjer með greiðslu iðgjaldanna. Auk þess er útborgun tryggingarfjár venjulega bundin við það, að menn hafi beðið eitthvert tjón, svo að sá, er fær, er ekki betur settur eftir en áður. Hinsvegar verða menn að greiða því hærri eignarskatt, sem eignirnir aukast eða hækka í verði.

Ákvæðin í stafl. c og d eru hin sömu sem í nógildandi tekjuskattslögum.

Um 11. gr.

Hjer eru sett ákvæði um, hvað draga megi frá brúttótekjum til þess

að finna nettótekjurnar. Er það auðvitað fyrst og fremst eins og nú allur rekstrarkostnaður eða þau útgjöld, sem gengið hafa til að afla teknanna. En þar með er einnig talið það, sem varið er til tryggingar eða nauðsynlegs viðhalds á arðberandi eign. Annars er ætlast til, að í stjórnarreglugerð verði gefin nánari fyrirmæli um, hvað telja megi til rekstrarkostnaðar. Ákvæðið í stafl. b. að frá embættistekjum megi draga kostnað, sem embættisreksturinn hefir í för með sjer, svo sem skrifstofukostað o. fl. er líka í samræmi við nügildandi lög.

Auk þess sjálfsgæða frádráttar, sem getið hefir verið um, er í stafl. c. og d. stungið upp á frádrætti á útgjöldum, sem ekki standa í beinu sambandi við starfsemi gjaldanda, en gera það að verkum, að hann hefir minni tekjur til frjálsra umráða.

Samkvæmt stafl. c. má draga frá tekjunum iðgjöld af lögboðnum persónutryggum. Gjaldandi fær aldrei nein umráð yfir þessum hluta teknanna alveg eins og tekjurnar væru þeim mun lægri. Þegar tryggingin miðar að því, að afla lifeyris, þá er einnig aðgættandi, að skattur greiðist af lifeyrinum og er því fremur ástæða til að láta iðgjöldin vera undanþeginn skatti. En sú ástæða leiðir þá til þess, að leyfa frádrátt á iðgjöldum, sem varið er til að kaupa lifeyri, enda þótt skylda sje eigi til þess. Ekki tjáir samt að leyfa frádrátt á hversu miklum iðgjöldum, sem menn kunna að greiða í þessu skyni, og virðist þá eðlilegast, eins og gert var í stjórnarfrv. 1913, að takmarka iðgjöldin, sem draga megi frá, við þá lifeyrisupphæð, sem embættismönnum með sömu tekjum er gert að skylda að kaupa. Um lífsábyrgð er öðru máli að gegna, því að enginn skattur greiðist af henni við útborgun og eins eru yfirráðin yfir henni ekki eins takmörkuð, því að menn geta selt hana og veðsett. Fyrir því er ekki leyfður frádráttur á iðgjöldum af lífsábyrgð, nema hún sje lögboðin eða komi beinlínis í staðinn fyrir skyldulifeyri. Það er auðvitað, að ekki leyfist að draga frá meiri iðgjöld heldur en greidd hafa verið í raun og veru, og verður því að draga útborgaðan bónus frá iðgjaldaupphæðinni, en ef bónus skyldi einhverntíma verða meiri heldur en ársiðgjöldin, verður mismunurinn skattskyldar tekjur.

Í stafl. d. er ákveðið, að draga megi frá tekjum vexti af skuldum gjaldanda, öðrum en þeim, sem stafa af atvinnurekstri og því falla undir rekstrarkostnað. Það er í samræmi við löggjöf allra Norðurlanda, frv. milliþinganeftdar 1907 og frv. stjórnarinnar 1913.

Um 12. gr.

Í frv. skattaneftdarinnar frá 1907 er svo ákveðið, að heimilisfaðir sje talinn fyrir skatti af tekjum allra þeirra, sem heyra til sömu fjölskyldu, en börnum í foreldrahúsum þó heimilað að telja fram tekjur sínar sjerstaklega, ef þess er óskað. Hjer er aftur á móti sett sú regla, að ef börnin eru fjárráða, skuli þau talin sjálfstæðir skattgreiðendur, en annars skuli tekjur þeirra taldar með tekjum heimilisföður. Virðist það eðlilegast, því að venjulega mun heimilisfaðir ráða yfir tekjum ófjárráða barna, en ekki yfir tekjum hinna eldri.

Um 13. gr.

Í þessari grein eru ákvæði um frádrátt eftir að fundnar eru hinar hreinu tekjur, en áður en skattur er lagður á. Þessi skattfrjálsa upphæð af tekjunum nemur samkvæmt nügildandi lögum 1000 kr. af öllum tekjum. En hjer er farið fram á að láta upphæðina vera misjafnlega háa eftir framfærslubyrði skattgreiðanda, aldrei lægri en 500 kr. hjá ómagalausum mönnum, en þar að auki 200 krónur fyrir hvert barn innan 14 ára og aðra skylduómaga. Miðar þetta ákvæði til þess, að ljetta skattbyrði ómagamanna í samanburði við ómagalausra. Um það má auðvitað deila, hvort þessi frádráttur sje nægilegur, en tilgangurinn er ekki sá, að gera allan framfærslukostnað skattfrjálsan, heldur aðeins hið allra nauðsynlegasta lágmark. Og með hliðsjón af hinum lögakveðnu meðlögum með óskilgetnum börnum virðist upphæðin, sem valin hefir verið, ekki fjarri lagi. Og það fer ekki hjá því, að þetta ákvæði valdi töluverðum mismun á skattabyrði ómagamanna og ómagalausra, einkum í lægstu tekjuflokkunum.

Frá hreinum tekjum innlendra fjelaga og stofnana er einnig leyft að draga 4% af innborguðu hlutafje, með því að arður af hlutabrfefum er skattskyldur hjá eigendum hlutabrfefanna, sbr. það sem sagt hefir verið um 8. gr.

Um 14. gr.

Samkvæmt þessari grein skal venjulega miða skattinn við tekjurnar næsta almanaksár á undan niðurjöfnuninni. En ef skattgreiðandi sýnir fram á, að hann noti annað reikningsár, eða annað rekstrarár er venjulegt í atvinnugrein hans, má þó skattanefnd láta það koma í stað almanaksársins. Í frv. stjórnarinnar 1913 var gert ráð fyrir, að skattur af landbúnaði yrði miðaður við fardagaárið sem yfir stæði, þegar niðurjöfnunin færir fram, en þá yrði að ætlast á um það, sem eftir væri af árinu, og mundi það verða til að gera framtalið enn óábyggilegra en ella. Hjer er því ætlast til, að ætið sje miðað við það reikningsár (almanaksár, fardagaár eða annað), sem síðast er liðið, þegar niðurjöfnun fer fram. Ef breytt er um reikningsár t. d. hætt að miða við fardagaár og farið að miða við almanaksár, verður auðvitað í fyrsta sinni að reikna tekjurnar frá lokum þess reikningsárs, sem síðast var miðað við.

Um 15. gr.

Eins og tekið er fram í athugasemdunum um frumvarpið í heild sinni, ber að skoða eignarskattinn sem viðaukaskatt við tekjuskattinn, því að tekjuskattur greiðist jafnt af eignartekjum sem atvinnutekjum, en eignarskatturinn er lagður á með hliðsjón af því, að eignartekjur þola að öðru jöfnu hærri skattálögu heldur en atvinnutekjur, en auk þess kemur eignarskatturinn líka niður á eignum, sem ekki gefa beinan arð, annan en notkunina (t. d. innanstokksmunum), eða jafnvel alls engan arð (t. d. ónotuðum lóðum) enda getur eigandi breytt slikri eign í arðberandi eign.

Þar sem skattur er lagður á allar eignir, jafnt arðberandi sem óarðberandi, jafnt nauðsynlegar sem ónauðsynlegar, þá mælir mikið með því, að nokkur upphæð sje undanskilin sem skattfrjáls, því að annars kæmi skattur-

inn til þess að hvíla á þeim, sem ekki ættu nema nauðsynlegustu húsgögn og fatnað og þyldu trauðlega slíka skattálögu. Að visu mætti, eins og gert er í Danmörku og Svíþjóð, undanþiggja eignarskatti öll húsgögn og innanstokksmuni og annað lausafje til persónulegrar notkunar gjaldanda eða fjölskyldu hans, en það virðist ekki allskostar heppilegt, því mikið af slíku má einmitt telja hálfgerðan eða algerðan munað, sem mjög vel þyldi skattálögu, og hins vegar gæti eins verið ástæða til að undanskilja t. d. nauðsynlegustu áhöld við landbúnað og sjávarútveg. En þar sem það mundi ævinlega töluvert vafasamt, hvað taka skyldi með og hverju sleppa, hefir hjer verið valin sú leið, að láta ævinlega nokkuð af eignunum vera skattfrjálst, hverskonar sem þær eru. Er hjer gert ráð fyrir, að fyrstu 5000 krónurnar sjeu skattfrjálsar, og með því að slept er minni skattupphæð en 1 krónu, þá byrjar í rauninni skattskylda fyrst við 6000 kr. Með því móti virðist það trygt, að þeir, sem ekki eiga aðrar eignir en þær, sem nauðsynlegar eru hverri fjölskyldu, sleppi alveg við skattinn og aðrir sleppi einnig við skatt af þeim eignum.

Í skattafrumv. millipinganefndarinnar frá 1907 er stungið uppá, að eignarskattur sje tiltölulega jafnhár af öllum eignum, hvort sem þær eru miklar eða litlar, 2°/_{oo}. En það virðast sömu ástæður mæla með því að hafa eignarskattinn stigandi eins og tekjuskattinn. Hefir hjer því verið notaður skattstigi svipaður að lögun tekjuskattsstiganum í 6. og 7. gr. (Rateskala). Skatturinn samkvæmt þessari reglu verður að visu ekki hár, en aðgætandi er, að hjer er aðeins að ræða um viðaukaskatt ofan á tekjuskattinn, sem líka er stigandi.

Um 16. og 17. gr.

Um skattskyldu til eignarskatts og undanþágur frá skattinum eru sömu reglur sem um tekjuskattinn. Sumstaðar eru fjelög undanþegin eignarskatti nema að því leyti, sem eigendur hlutabréfanna greiða skatt af þeim. Með því móti falla allmiklar eignir undan skatti, sem ekki virðist rjettmætt, og er hjer því gert ráð fyrir, að öll fjelög, sem skattskyld eru til tekjuskatts, greiði einnig eignarskatt af eignum sínum, og með því að þeim er leyft að draga hlutafje sitt frá eignarupphæðinni er girt fyrir, að skatturinn verði tvisvar lagður á sömu eign.

Um 18. gr.

Virðist ekki þurfa frekari skýringa.

Um 19. gr.

Rjettindi þau, sem hjer eru talin, teljast venjulega ekki til eigna, en eru tekin hjer til að taka af allan vafa, að af þeim eigi engan eignarskatt að greiða.

Um 20. gr.

Í þessari grein eru settar reglur um, hvornig meta skuli eignir til eignarskatts. Nánari reglur setur stjórnarráðið að sjálfsögðu.

Um 21. og 22. gr.

Tilsvarandi ákvæði eins og um tekjuskatt.

Um 23. gr.

Reykjavík er orðin svo stór bær, að þær reglur, sem settar eru um skattaniðurföfnun annarsstaðar á landinu verða ekki notaðar þar án breytinga, og er því ástæða til að setja sjerstakar reglur um niðurföfnun í Reykjavík. En með því að heppilegt virðist, að niðurföfnun á tekjuskatti til ríkisins sje látin vera samfara niðurföfnun á útsvari eða tekjuskatti til bæjarins, þá virðist eðlilegt, að bæjarstjórninni sje gefinn kostur á, að hafa nokkur áhrif á fyrirkomulag niðurföfnunarinnar, og fyrir því er gert ráð fyrir, að landsstjórnin semji við bæjarstjórnina um sameiginlega niðurföfnunar- eða skattanefnd, sem fái þóknun úr ríkissjóði fyrir starf sitt við niðurföfnun ríkisskattsins, en landsstjórnin fái aftur að taka þátt í skipun nefndarinnar. Til þess að breyting þessi geti strax komið til framkvæmdar, er leyft að fyrirskipa hana með konunglegri tilskipun, en þá er ný lög verða gerð um bæjargjöld í Reykjavík, sem vænta má að verði innan skamms, verður tækifæri til að gera lagaákvæðanir um þetta efni.

Um 24.—26. gr.

Aðalbreytingarnar í skipun skattanefnda, sem gerðar eru í þessum greinum, eru þær, að annar hinna kosnu nefndarmanna í undirskattanefndunum skuli valinn af lögreglustjóra sem umboðsmanni landsstjórnarinnar, í stað þess, að báðir eru nú kosnir af hreppsnefnd eða bæjarstjórn, og að yfirskattanefndarmenn skuli valdir af fjármálaráðherra í stað þess að vera kosnir af sýslunefndum. Þar sem hjer er um landsskatt að ræða, virðist eðlilegt, að landsstjórnin eða umboðsmenn hennar ráði meiru um skipun skattanefndanna heldur en sveitar- og hjeradsstjórnir. Í frv. millipinganefndarinnar frá 1907 var farið lengra, þar sem ællast var til, að sveitarstjórnir hefðu engin áhrif á skipun skattanefndanna, en hjer er gert ráð fyrir, að þær kjósi einn mann í skattanefnd. Ef svo skyldi þykja henta, að láta sömu nefndina jafna niður sveitarskatti, sem töluvert virðist mæla með, þá þyrfti ekki heldur þessvegna að breyta skipun nefndarinnar.

Það virðist meira samræmi í því, að bæjarfógetar sjeu formenn yfirskattanefnda, eins og sýslumenn, heldur en undirskattanefnda eins og nú á sjer stað, og hefir nú verið svo ákveðið í frv. þessu. Aftur á móti er gert ráð fyrir, að þar sem er sjerstakur bæjarstjóri, skuli hann vera formaður skattanefndarinnar, en í öðrum kaupstöðum maður, tilnefndur af bæjarfógeta.

Starfstími skattanefndanna hefir hjer verið ákveðinn 6 ár, í stað 3 nú, og er það í samræmi við hið venjulega kjörtímabil við sveitarstjórnarkosningar. Hinsvegar er svo ákveðið, að nefndarmenn skuli ekki fara frá samtímis, heldur einn á hverjum 3 ára fresti, og á það að leiða til meiri festu í nefndinni.

Um 27.—28. gr.

Þar sem skattanefndarmönnum eru falin svo vandamikil störf, sem snerta efnahag hvers borgara, er eðlilegt að gert sje allt, sem unt er, til þess að

tryggja það, að skattanefndarmönnum sje fyllilega ljóst, hve ábyrgðarmikil störf þeirra eru, og hverjar kröfur eru gerðar til þeirra um samviskusemi og óhlutdrægni. Í frv. millipinganefndarinnar frá 1907 var því stungið uppá, að þeir skyldu vinna eið að starfi sínu. En það virðist fult eins vænlegt til góðs árangurs í þessu efni, að láta þá undirskrifa, um leið og þeir byrja störf sín, drengskaparloforð, þar sem nánar eru tilteknar hinar sjerstöku skyldur þeirra, svo sem þagnarskylda o. fl. Svipuð ákvæði og þetta gilda í Noregi.

Um 29. gr.

Þar sem störf skattanefndarmanna samkvæmt frv. þessu hljóta að aukast töluvert frá því sem nú er, virðist ekki hjá því komist, að greiða nefndarmönnum einhverja þóknun fyrir starf þeirra. Það virðist vera ástæða til að ákveða, að þóknunin til undirskattanefnda greiðist úr sveitarsjóði að nokkru leyti. Einkum virðist það sjálfsgagt, ef fyrirkomulagi sveitarskatta yrði breytt þannig, að sömu nefndir jöfnuðu niður rikisskatti og sveitarskatti. En jafnvel þó svo sje ekki, þá ætti tekjuframtalið, sem fæst við niðurfjöfnun rikisskattsins, að geta orðið til mikillar leiðbeiningar fyrir sveitarstjórnirnar við niðurfjöfnun sveitarútsvara og spara þeim töluvert verk, svo að þetta getur eigi að síður rjettlætt, að greiða skattanefndum einhverja þóknun úr sveitarsjóði. Hjer er stungið uppá, að helmingur sje greiddur úr rikissjóði, en helmingur úr bæjarsjóði eða hreppssjóði, en hinsvegar þau takmörk sett, að kaup nefndarmanna megi ekki fara yfir 2 eða 4% af skattinum, eins og hann er á hverjum stað. Svipuð ákvæði eru höfð annarsstaðar t. d. í Svipjóð og miða þau að því tvennu, að hvetja skattanefndir til að safna sem mestum tekjum og veita þeim þóknun, sem ætla má, að nokkurnveginn standi í hlutfalli við vinnu þeirra.

Um 30.—43. gr.

Á núverandi tekjuskatti er sá mikli annmarki, að skattur er ekki lagður á fyr en liðið er nærri heilt ár frá lokum þess árs, sem skatturinn er miðaður við og ekki innheimtur fyr en hálfu öðru ári eftir á eða meira. En á svo löngum tíma getur hagur manna breyst töluvert, svo að skatturinn getur orðið miklu tilfinnanlegri og líka verður innheimtan örðugri og óvissari, því að sumir eru þá fluttir í burtu og getur þá jafnvel nokkuð af skattinum tapast af þeim ástæðum. Til þess að skattaálagningin og innheimtan geti orðið sem allra næst því ári, sem skatturinn er miðaður við, er starfstími skattanefndanna hjer látinn vera fyrri hluta árs, næst eftir lok þess árs, sem skatturinn er miðaður við, og innheimtan um miðbik sama árs, svo að skattgreiðslan verður ekki nema hálfu ári eftir á í stað háls annars árs nú. Annars er starfstími skattanefnda hinn sami sem í frumvarpi stjórnarinnar 1913 og frestir jafn langir, en þeir eru þessir:

Fyrir febrúarlok (eða í einstökum tilfellum fyrir 20. mars): Framtal tekna og eigna.

Marsmánuður: Rannsókn á framtalinu og samning skattskrár.

1.—15. apríl: Framlagning skattskrár og kærur yfir henni.

16.—30. apríl: Úrskurður skattanefndar um kærur.

1.—15. maí: Skattskrá send yfirskattanefnd og kærur sendar yfirskattanefnd.

Fyrir mailok á störfum yfirskattanefnda að vera lokið, og skatturinn að innheimtast á manntalsþingum þá þegar á eftir.

Um störf skattanefnda eru hér ekki tekin nema hin nauðsynlegustu ákvæði, því að hentugra þykir, að fela stjórninni að setja nánari regur þar um (sbr. 51. gr.)

Um 30. gr.

Eins og í frv. stjórnarinnar 1913 er hér svo ákveðið, að hver gjaldandi sje venjulega aðeins settur í skatt á einum stað, enda þótt hann hafi atvinnurekstur á fleiri stöðum. Þar sem skatturinn er stigandi, verður hann að miðast við persónurnar en ekki atvinnufyrirtækin. Ef sami maður fær að skifta tekjum sínum í marga hluta, verður skattur hans minni, því að hann reiknast þá með lægri prósentu. Undantekningar hér frá verður þó að gera um þá einstaklinga, sem ekki eru búsettir hér á landi, en hafa tekjur hjeðan eða eiga hér eignir. Þá verður að setja í skatt þar sem eignirnar eru eða tekjurnar koma fram. Getur þá komið fyrir, að sami maður verði settur í skatt á fleiri stöðum en einum. En í 7. gr. er svo ákveðið, að skattur slikra gjaldenda skuli aldrei vera lægri en 5%, svo að venjulega mundi skatturinn ekki lækka þrátt fyrir skiftingu teknanna.

Um 31. gr.

Til þess að tekju- og eignaframtal verði ábyggilegt, nægir ekki að menn gefi upp tekjur sínar og eignir, allar í einni heild, heldur verður að sundurliða þær og skýra frá, hvaðan þær stafi og hverjar þær sjeu, enda verður skattanefndum að eins með því móti unt að hafa verulegar gætur á, hvort framtalið muni vera rjett, eða að meira eða minna leyti rangt eða ófullnægjandi. Annars á stjórnin að gera fyrirmynd að þessum framtalsskýrslum, og má auðvitað breyta þeim eftir því sem reynslan sýnir að heppilegast sje, án þess lagabreytingar þurfi til þess.

Það þykir vera viðurhlutamikið, að minsta kosti fyrst í stað, að heimta skilyrðislaust af öllum, að þeir telji sjálfir fram tekjur sínar og eignir, því að sumir munu varla færir um það, enda mun reikningshald vera harla ófullkomið, eða jafnvel ekkert hjá sumum atvinnurekendum, t. d. við landbúnað. Er því heimilað, að menn geti fengið aðstoð skattanefnda við framtal, en auðvitað verða menn þá að koma fram með allar þær upplýsingar, sem þeir geta í tje látið og framtalið verður bygt á.

Um 32. gr.

Ákvæði greinar þessarar um skyldu embættismanna og annara, er hafa opinber störf á hendi, að láta skattanefndum í tje allar upplýsingar, er þær beiðast og með þurfa, eru samkvæm núgildandi tekjuskattslögum. Svo hefir og verið bætt við skyldu einstakra manna til að skýra frá því kaupum, sem þeir greiða mönnum í þjónustu sinni.

Um 33. gr.

Til þess að knýja menn til þess, að telja sjálfir fram tekjur sínar og eignir, er hjer svo fyrir mælt, að hjá þeim, sem vanrækja að telja fram, skuli skattanefnd hækka tekju- og eignamat frá árinu á undan um 10% að minsta kosti, og tvöfalda hækkunina næsta ár, ef vanræksla um framtal er ítrekuð. Þó þetta þyki ef til vill nokkuð ströng ákvæði, virðast þau samt nauðsynleg, því að ef menn geta búist við að sleppa með minni skatt, með því að láta vera með að telja fram, þá verður framtalsskyldan litið meira en nafnið, eins og nú á sjer stað. Með þessum ákvæðum er heldur engum gert rangt til, því að þó að menn fyrir þau verði að greiða nokkru hærri skatt en ella, þá er það ekki nema rjettmæt reising fyrir vanræksluna.

Um 34. gr.

Þó að tekjur manna og skuldir sjeu jafnar, og framfærslubyrði hin sama, þá geta samt ýmsar ástæður valdið því, að getan til að borga skatt sje misjöfn. Það virðist þó ekki tiltækilegt að leyfa skattanefndum að taka tillit til sliakra ástæðna við skattálagninguna, því að þær eru æfinlega álitamál, og hætt við, að það mundi verða til þess að gera skattmatið óáreiðanlegra og óábyggilegra, enda mætti ef til vill óttast, að helst til mikil tilhneiging yrði til að draga úr skattinum með því móti. En þegar alveg sjerstök óhöpp, svo sem slys, veikindi o. fl. ber að höndum, er gera mönnum erfitt að greiða skatt, eins og þeim ber eftir tekjum sínum og eignum, þá er þeim að visu leyft að sækja um linun eða eftirgjöf á skattgjaldinu, en skattanefndum ekki heimilað að veita það, heldur að eins gera tillögur um það til yfirskattanefnda, sem kveða upp úrskurðinn. Með því móti virðist meiri trygging fyrir, að sliker eftirgjöf sje ekki veitt, nema verulegar ástæður mæli með, og að meira samræmi verði á sliikum úrskurðum, enda ber stjórnarráðinu að athuga slika úrskurði og sjá um, að samræmis verði gætt af yfirskattanefndunum.

Um 35.—36. gr.

Hjer er helst að athuga, að hverjum gjaldanda er heimilað að kæra, eigi aðeins yfir því, að tekjur eða eignir hans sjálfs sjeu ekki rjett taldar, heldur einnig yfir því, að tekjur eða eignir einhvers annars sjeu of lágt taldar eða ótaldar. Það er eðlilegt að gjaldendur hjálpi til þess að koma í veg fyrir of lágt tekju- og eignamat hjá öðrum, því að slæmt framtal getur orðið til þess, að árangur skattsins verði ófullnægjandi, svo að hækka verði skattinn, en það kemur tilfinnanlegast niður á þeim, sem telja rjett fram tekjur sínar og eignir. Þess vegna ætti þeim að vera umhugað um, að aðrir teldu fram allar tekjur sínar og eignir.

Um 37.—38. gr.

Auk þess sem yfirskattanefndir rannsaka kærur og úrskurða þær, er þeim gert að skyldu að endurskoða allar skattskrár og tekju- og eignamat í umdæmi sínu. Er það gert til þess að fá sem best samræmi í mat skattanefndanna og tryggja það, að þær fylgi sömu reglum við störf sín. Ennfremur ætti

það að auka ábyrgðartilfinningu skattanefnda, að þær vita, að þær eiga að standa reikningsskap gerða sinna fyrir yfirskattanefnd.

Um 39.—40. gr.

Gefa ekki ástæðu til athugasemda.

Um 41. gr.

Úrskurðir yfirskattanefnda verða endanlegir eins og nú, en auðvitað ber þeim að haga sjer í störfum sínum eftir reglum þeim, sem stjórnarráðið setur, og auk þess er það beinlinis tekið fram, að stjórnarráðið eigi að hafa stöðugt eftirlit með störfum þeirra. Er ætlast til, að það verði eigi aðeins fólgið í því, að aðgætt verði, hvort þær hafi í nokkru breytt á móti lögum eða reglugerðum stjórnarráðsins, heldur einnig, hvort samræmi sje í störfum þeirra og úrskurðum allsstaðar á landinu, t. d. hvort allsstaðar sjeu gerðar jafnstrangar kröfur um tekju- og eignaframtal, hvort sömu reglum sje fylgt um tekjufrádrátt o. fl. Til þess að fullvissa sig um það, má stjórnarráðið heimta til sín til yfirskoðunar framtalsskýrslur úr einstökum sveitum eða heilum hjeruðum og krefja skattanefndir sagna um alt það, er skattálagningunni við kemur. Ef það þá verður vart við verulegt ósmræmi í störfum skattanefnda, ber því að gera ráðstafanir til að bæta úr því. Á þetta að nokkru leyti að bæta úr því, að ekki er til nein allsherjaryfirskattanefnd fyrir alt landið, heldur hafa jafnmargar nefndir sem lögsagnarumdæmi eru á landinu, fullnaðarúrskurð um skattmatið. Það verður því varla komist hjá nokkru ósamræmi milli þeirra fyrst í stað, en smámsaman ætti það að geta horfið, ef stjórnarráðið kostar kapps um að ryðja því úr vegi.

Um 42.—43. gr.

Skatturinn verður heimtur inn á manntalsþingum eins og núverandi tekjuskattur, en vegna þess að skattálagningunni verður ekki fyllilega lokið fyr en í mailok, þá mun vera nauðsynlegt, að færa manntalsþingin dálítið fram sumstaðar á landinu, þannig að þau byrji hvergi fyr en um miðjan júnimánuð og verður borið fram sjerstakt frumvarp þar að lútandi.

Það ákvæði, að heimilisráðandi inni af hendi skattinn fyrir heimilismenn sína, er sett til þess að gera innheimtuna auðveldari. En auðvitað á hann kröfu til að fá skattinn endurgoldinn og getur haldið honum eftir af kaupi skattgreiðanda, ef hann er í hans þjónustu.

Um 44.—50. gr.

Hjer er safnað saman refsíákvæðum fyrir ýmisleg brot á lögnum. Eru þau töluvert strangari heldur en nú. Fyrst og fremst liggur sú refsing við því, að vanrækja að telja fram eignir sínar og tekjur, að skattgreiðandi missir rjett til að kæra yfir skattálagningunni, nema hann geti sannað, að skattmatið sje meir en $\frac{1}{4}$ of hátt og fær þá að eins leiðrjettingu á því, sem oftalið er fram yfir $\frac{1}{4}$. Þetta ákvæði í sambandi við ákvæðið um, að sifelt skuli hækka skattmatið, ef menn telja ekki fram sjálfir, ætti að verða til þess, að menn sæu hag sinn í því að telja sjálfir fram. Og ef skattanefndir rækja trúlega starf sitt, að rannsaka tekju- og eignaframtal manna, ættu þeir einnig að sjá

hag sinn í að telja rjett fram, því að ef það sannast, að maður telji visvitandi rangt fram, verður hann að greiða auk þess sem dregið er undan, allt að tífaldrum upphæð í sekt, og það jafnvel þótt það komist ekki upp fyrir en mörgum árum síðar. Skiftaráðanda er líka gert að skyldu, að gefa skattanefnd skýrslu um fjármuni hvers bús, sem nemur meiru en 6000 kr., svo að hún geti af því ráðið, hvort hinn látni hafi talið rjett fram til skatts.

Skattanefndarmönnum og öðrum, sem um framtalsskýrslur fjalla, er bannað að skýra óviðkomandi mönnum frá nokkru því, sem þeir verða visari við starf sitt um efnahag manna. Þetta útilokar auðvitað ekki, að menn gefi allar þær upplýsingar, sem lögin ætlast til, svo sem birti skattskrár, gefi skýrslur til hagstofunnar, sendi fjármáladeildinni framtalsskýrslur o. s. frv.

Um 51.—53. gr.

Það nýmæli er hjer tekið upp, að hækka megi eða lækka tekjuskattinn og eignarskattinn árlega með ákvæði í fjárlögum. Slíkt hefir lengi tíðkast á Englandi um tekjuskattinn þar. Þetta virðist einkar heppilegt til þess að gera mönnum ljóst, að aukin útgjöld rikissjóðs og auknir skattar fara saman. Sje útgjaldaaukinn tekinn allur með tollum, er mönnum ekki eins ljóst, að skattbyrðin eykst og verður því ekki eins umhugað um að draga úr útgjöldum rikissjóðs eins og ef þeir finna beinu skattana fara vaxandi. Ákvæðið ætti því að stuðla að sparsemi á landsfje og hollu ihaldu í fjármálum.